

805537

JUZIKA UTAZÁSAI SZÁRAZON ÉS VIZEN



NOVEMBER AND
DECEMBER





JÓZSIKA UTAZÁSAI SZÁRAZON ÉS VIZEN

□ ELBESZÉLÉSEK □
AZ IFJUSÁG SZÁMÁRA

IRTA :

TÁBORI KORNÉL



BUDAPEST,
MAGYAR KERESKEDELMI KÖZLÖNY HÍRLAP- ÉS KÖNYVKIADÓ-VÁLLALAT
KIADÁSA

~~Prest~~
~~2096 aa~~



OSZK

305537



M. N. MUZEUM KÖNYVTÁRA
Nyomt. Könyvszápló.
19 14 22 sz.



Mielőtt elmesélném, kedves olvasóimnak azokat a kalandokat, illetve utazásokat, amelyeken kis barátunk átesett, először be kell mutatnom a történet hőseit, Józsikát. Józsika, amikor első csinyjét elkövette, öt esztendő volt. Amikor a másodikon átesett, éppen hogy betöltötte nyolcadik életévét és Józsinak nevezték. Tizenkét esztendő korában, bár akkor a szülői már Jóskának hívták, nem átalotta elkövetni harmadik csinyjét, amelynek azonban már meg volt az a haszna, hogy utána a lurkó a gonoszkodásoktól elvesztette a kedvét is és szófogadó, jól tanuló diák lett belőle. Azt mondják, első eminens. Én nem tudom igaz-e? A bizonyítványát nem láttam.

Első kaland.

Józsika hazajött az óvodából és megette a nagy darab lekváros kenyeret, amit a mamája adott neki. Józsika nem spórolt nagyon az édes lekvárral, a lekvár fele ott maradt a szája körül és bemaszatolta az egész ábrázatát. Ahogy ott üldögélt a padlás följárójánál az első lépcsőfokon és már elfogyasztotta a kitűnő ozsonnát, kis buksi fejében egymást hajszolták a nyugtalan gondolatok.

— Mivel töltsen el ozsonna után az időt, ki kellene találni valami jó kis mulatságot, mert egy ilyen nagy fiu már mégse játszhatik babával.

Ahogy így töprengett, csak hallja ám, hogy fölötte a padláson nagy zajt csapnak a verebek.

— Nem lesztek csöndben! — kiáltotta el magát a lurkó. De a verebek csak nem hallgattak el, tovább folytatták a csipogást, mintha kinevetnék.

— Csönd legyen! — kiáltotta még egyszer Józsika mérgesen. A verebek kórusban nevettek.

— Ahá, tudom már, mit csinálok. Meg van! Nagyszerű mulatság lesz. Hadat üzenek az öreg verébnek, háborút inditok ellene,

elfogom az összes fiait, bezárom őket egy szivarskatulyába, tudom, akkor majd nem nevet többé az öreg veréb.

Es fölugrott a padláslépcsőről, ahol üldögélt és beszaladt a szobába, fölötötte a sárgaréz kardját, nyakába akasztotta a puskát, amelyik, hogyha elsütötték, nagyot pukkant, mert a csöve végén dugó volt madzagon. Veréb legyen a talpán, amelyik ettől halálra nem rémül! Aztán a fejébe nyomta a kemény piros papiros huszársapkáját, amelyiken nagy szörpamat ékeskedett, akkora, mint az igazi huszárok csákóján. Nyakába akasztotta a vadonatúj lakk patrónáskát, amelyikben ugyan nem volt patrón, de mit tudhatják azt a verebek, hogy nincs benne patrón.

— Hova mész Jóska? — kérdezte a keresztmama. De a lurkó nem is felelt, csak így fölszerelve a harcra, kifutott megint a szobából.

Amikor a padlásfeljáróhoz visszatért, hallotta, hogy a verebek még mindig csiripelnek, nevetnek. Kirántotta a kardját és föl a padlásra! A padláson nagy rakás kukoricacsutka volt halomba rakva. A csutkahegy fölött volt egy kiálló gerendavég. A kiálló gerendavégen laktak a jókedvű verebek. Jóska megállott a kukoricacsutkahegy alján és fölkiáltott az öreg verébre:

— Gyere le öreg veréb onnan és add át a fiadat, mert én vagyok az ellenség. Elviszem őket fogságba.

A verebek telecsőrrel nevettek. Józsika erre lekapta a puskát és célbavette a verébvárat.

— Dirr-durr! — szólt a puska. De a verebek csak kacagtak, mert a puskának nem volt magja, csak levegővel volt megtöltve.

— Megálljatok! hencegő verebek — kiáltotta Józsika, eldobta a puskát, kirántotta a kardot és nekiugrott a csutkadombnak, amelyik fölött, a csutkadomb csucsától alig egy arasznyira, csak nevetett a verébcsalád. Nehéz munkát adott Józsikának a csutkadomb megmászása, de nagyon mérges volt és elhatározta, hogy minden áron megmássza. El kell érnie a verébvárat minden áron. És gázolta a csutkadombot. Nehéz küzdelem árán mégis majdnem följutott már a tetejére. Pedig a domb lehetett vagy két méter magas. Már majdnem fönt volt a tetején, amikor így kiáltott:

— Meghalsz, kopasz veréb, meghalsz kopasz veréb!

Ebben a percben a csutkadomb csak megmozdult ám alatta és Józsika elkezdett süllyedni a csutkák közé. A verebek nagyon nevettek.

— Azért is meghalsz, kopasz, — kiáltotta Józsika torkaszakadtából és irgalmatlanul kapálózott. De mentül jobban rugdalózott, annál mélyebben elsüllyedt a csutkában. A rettentő evickélésben egyszer csak a kardot is kiejtette a kezéből. Az öreg veréb majd megszakadt nevetésben. De Józsika nagy bajában szinte megfélekezett a verebekről és már nem is hallotta a verébkibálást.

A Jóska papája ezalatt ujságot olvasott lenn a szobában. Egyszerre csak elfoított kiabálást hall, mintha az ő kis Józsika fia kiabálna a padláson:

— Segítség, segítség, belefulladások a csutkába!

A papa leletette az ujságot, fölugrott és a mamával meg a keresztmamával együtt szaladt föl a padlásra.

— Se-git-ség. Se-git-ség!

— Hol vagy Józsika?

— Itt vagyok a csutkában.

— Mit csinálsz a csutkában?

— Belefulladások.

A papa nekilátott és kimentette Józsikát a rettenetes veszedelemből.

— De mit kerestél, Józsika, itt a padláson? — kérdezte aztán szigoruan.

— Le akartam vágni az öreg veréb nyakát, mert nagyon nevetett.

Igy végződött Józsika első kalandja, azaz hogy nem így végződött, mert a papa nádpálcájának még akadt dolga.

Második kaland.

— Te Miska, te Pali, gyertek át! — kiabált át Józsi a szomszédba a kerítésen keresztül. — Kitaláltam valami nagyszerűt. A tökök a kertben már megérték, rajtuk ütünk. A tökföld közepén van egy dupla tök. Az lesz az Ahmed pasa, te Miska leszel a Zrinyi Miklós, a Pali lesz a Kinizsi, én meg leszek a... én meg leszek a Hunyadi János.

A szomszéd gyerekek átugráltak a palánkon:

— Ez bizony nagyszerű lesz, agyonverjük a törököket, hirmondó se marad belőle. Az Ahmed fejét meg karóra tüzzük, úgy hurcoljuk körül a kertben.

— Előre magyarok! — vezényelt Józsi.

— Hajrá, halál a törökre.

Három karót kiragadtak a vitézek a szöllőtökék mellől s aztán neki a tökföldnek.

Ahmed nagyon megijedhetett a közelgő sereg láttára, mert ugyancsak elbujt a töklevelek között. Csak a sárga fejebubja látszott ki. Egy repedés volt a feje tetején, ha nem tudnám, hogy igazán nem török volt, hanem tök, azt mondanám, egy korábbi csata emléke.

De hiába bujt el Ahmed a levelek között, Józsi tudta jól, hol tanyáz. Józsi három részre osztotta föl a sereget.

— Kinizsi, te eridj oda a tökföld tulsó felére és üsd-vágd a

török sereg jobb szárnyát. Győzöl vagy meghalsz! Zrinyi, te itt maradsz és tönkre vered a törökök balszárnyát, ha le nem győzöd őket, ne kerülj a szemem elé. Én magam, — fejezte be Józsi, — majd elbánok magával Ahmed pasával.

— Egy életünk, egy halálunk! — kiáltották a csapatok és szétoszlottak, ketten kétfelé.

— Rajta, rajta!

Nem tellet bele két perc, a törökök szétloccsant agyvelővel heverték a földön. Ali fejét Józsi büszkén tüzte fel a karója hegyére.

— Hát ez gyönyörű volt gyerekek, — mondta lelkesülten Józsi, — kár, hogy ilyen hamar elfogytak a törökök.

— Bizony kár, — sópánkodott a másik két vitéz.

— Most jut eszembe, — ujjongott a Józsi, — hogy a kovács kertjében, itt a harmadik szomszédban még több érett tök van, mint nálunk. Szétverjük azokat is.

— Ez nem lesz jó, te Józsi, — mondta aggodalmasan Pali, — hátha a kovács észrevesz bennünket.

— Én oda nem megyek, — mondta Miska.

— Gyávák, — szólt Józsi a megvetés hangján, — akkor megyek egyedül.

— És ment.

A kovács tökföldje kétszerakkora volt, mint a Józsiéké.

— Rajta, Hunyadi János, — biztatta saját magát Józsi, — és rárontott a kovács törökjeire.

— Piff-puff!

A karó a fiu kezében ugyancsak gyorsan dolgozott. Mikor azonban már a fele tökföld le volt tarolva, a kovács háza felől egyszerre csak kutyaugatás hallatszott.

— Vau-vau, hu-hu!

— Jaj, a Bodri, a kovács kutyája, — kiáltott Józsi és ijedtében elejtette a pалlost. És ugyancsak szedte a lábait, hogy mentül előbb elhagyja a kovács kertjét. De a Bodri gyorsabb volt s mielőtt még a Józsi átlépte volna a határt, éles fogaival belecsipett a Józsi nadrágjába.

Jóska látta, hogy a dolognak fele se tréfa, azt mondta a Bodrinak:

— Bodrikám, drágám, soha többet nem teszem, jó leszek ezentul, csak most az egyszer eressz el.

De a Bodri nem értette meg a beszédet és csak kiszakított ám egy darabkát a Józsi nadrágjából.

Bodri megfordult és a fogai között magasan lobogtatta a szövetdarabot, mint egy diadalmi jelvényt. Jóska pedig bőgve ment haza. Pali meg a Miska nagyon nevettek és mondanunk sem kell, a nádpálcának megint akadt dolga.

Tizenkét esztendő volt Jóska és második gimnáziumba járt. De a latint, meg a földrajzot, meg a számtant, meg a többi furcsa tudományt nem nagyon szerette. Szivesebben olvasgatta Huckleberry Finn kalandjait, meg Tomnak, a Fekete Rémnek furcsa törtériáit, ami nem lett volna baj, ha amellet elvégezte volna napi földadványait. De a tanulást egészen elhanyagolta, amiért azután folyton szekundát kapott s a szülei folyton dorgálták. A kis várost, ahol Jóskáék laktak, a patak szelte keresztül. A patak kék vize ott sietett tova a Jóskáék gyümölcsöse alatt. A partján egy öreg szomorufűz állott. Oda bujt el mindig Jóska és ott olvasgatta a kalandos történeket, de a szunyogok, amelyek ott tanyáztak a fűz lombjai között, bizony iskolakönyvet elvéve sem láttak a kezében.

Egyszer, amikor Jóska az egész délutánját így töltötte el a szomorufűz tövén, este megint nem tudta fölmondani a mamának a leckét, ismét dolga akadt a nádpálcának. Jóska nagyon el volt keseredve.

— Minek nekem a latin, meg a számtan, — gondolta, — ugyse leszek én tanár, vagy ügyvéd, hanem matróz leszek én, vagy oroszlánvadász.

Egész éjjel álmatlanul hánykolódott az ágyában. Folyvást azon törte a fejét, hogy hogyan szabaduljon meg a latin igeragozástól. Végre elhatározta, hogy egy napot se vár tovább, hanem megszökik és elbujdosik a szülői háztól. A városka végén kiszélesedik a folyócska. Ahol kiszélesedik, ott van egy kis sziget, alig nagyobb, mint a gyümölcsöskert, de nem lakik rajta senki, aki megkérdezze: tudja-e már a latin leckét. Birtokába veszi azt a szigetet és ott éldegél majd, amíg meg nem nő és el nem mehet igazi matróznak és ott majd kalandokra vadászik, amíg meg nem nő és el nem mehet oroszlánvadásznak.

Másnap délelőtt elment rendesen az iskolába, megint kapott két szekundát, de azzal ő már annyit sem törődött, mint máskor. Ebéd után pedig, nagy titokban félrehívta kis hatesztendő hugát és azt mondta neki:

— Te, Bözsi, most magamhoz veszem a flóbertpuskám, amit karácsonyra kaptam. Van negyvenkét patrónom, azt is elviszem, hogy legyen mivel vadgalambra vadászni. És elviszem a favágó baltát, hogy legyen mivel összeácsolni egy házat. És megszököm hazuról. Gyere te is velem, hogy legyen, aki megsüti nekem a vadgalambokat és legyen, aki kitakarítsa a házamat.

— Jól van, — mondta Bözsike, — ugyanis én is nagyon unom magamat idehaza, mert mindig nyaggatnak és minden nap meg kell tanulnom egy betüt. De a hajasbabámat elviszem, hogy amikor te vadászol, legyen valami multságom.

Az éléskamrából Jóska elcsent egy kenyeret, Bözsike meg két üveg dunsztost és levitték a szomorufűzhez. Estefelé azután nagy, nehéz küzdelem árán kicipeltek a mosókamrából a mosóteknőt, levonszolták a partra, ráeresztették a vízre, beletették a kis baltát, meg a többi holmit és beleültek. Sötét lesz mindjárt, a halászok se vehetik észre a szökevényeket.

— No, indulhatunk, — mondta Bözsi.

— Még nem, — szólt Jóska, — először majd bekenem a képedet subickkal, te pedig az enyémet. Hogy ha valamelyik halász a sziget felé vetődne is, ne merjen kikötni. Hadd ijedjen meg, hadd higgye, hogy emberevők laknak a szigeten.

És egy doboz fekete cipőkenőcsöt húzott elő Józská a zsebéből és azzal a kis kalandorok bekenték egymásnak arcát, kezét koromfeketére.

A teknő vigan siklott a habok felett. Este volt, amikor elérték a város végét.

— Hála Istennek, — szólt Jóska, amikor azután elérték az elhagyott sziget partját és kikötöttek.

— Hát építsd meg a házat, Jóska, azután feküdjünk le, — mondta Bözsike.

— Most már éjszaka van, most már nem építhetem meg a házat, majd holnap. Most már galambot se löhetek, mert sötét van, együk meg a dunsztost.

Megették a befőttet, meg a fél kenyeret, azután éjjeli szállás után néztek.

— Legalább egy dunyhát is hozhattunk volna, — szólt Bözsi, — látod, erről az egyről megfeledeztünk.

— Vadembernek nem kell dunyha, — mondta Jóska.

És fűből csinált ágyat. A kalandos utazástól ugyancsak kimerülve, hamarosan elaludtak. Hajnalban Jóska arra ébredt, hogy a Bözsike nagyon rángatja a karját.

— Te, Jóska, én már csupa víz vagyok. Esik az eső. Hova meneküljünk?

— Vadembernek ezt már ki kell birni, — szólt Jóska szigoruan. — Különben majd délután megépítem a házat.

Igy áztak a kis kalandorok; már egészen kivilágosodott. Közben meg is éheztek és megették a másik félkenyeret.

— Jó volna már melléje egy kis galambhus, — siránkozott Bözsike.

— Jó, hát várj csak itt nyugodtan, majd elmegyek vadászni.

És fogta a flóbertpuskáját és elindult a sziget közepe felé. Jó ideig kóborolt már, de bizony galambra nem talált. Végre az egyik ágon megpillantott egy szarkát.

— Jobb ma egy szarka, mint holnap egy galamb! — gondolta Jóska és célba vette a madarat.

A fegyver kakasa elcsettent, de a csettenést nem követte durranás. Jóska haragosan dobta ki a patrónt — még utóbb elröpül a szarka — és újra töltött. A kakas ismét elcsettent és a fegyver ismét csütörtököt mondott. Így csettent el negyvenkétszer a flóbert. Jóska kétségbeesetten, sirva ment vissza Bözsikéhez. Bözsike amint meglátta, szaladt eléje:

— Baj van, Jóska, most ahogy tüzet akartam gyújtani, hogy majd megsüssöm a galambokat, amit hozol, vettem észre, hogy gyufát se hoztunk, amivel tüzet gyújthatnék . . .

— Ez a kisebbik baj, — válaszolta szomorúan a Vadölő, — de galamb sincs és nem is lesz, mert ugylátszik a patrónok az éjjel mind eláztak . . .

És a két szerencsen elkezdett bögni keservesen. Azaz már nem is voltak szerencsenek, mert az eső a subickot is lemosta róluk, csak a nyoma maradt meg piszkos szűrkeség formájában.

— Csak egy kis száraz kenyereünk volna, — sóhajtozott Bözsike.

— Én is olyan éhes vagyok, mint a farkas! — mondta Jóska.

— Most mi lesz velünk?

— Éhen halunk. Elpusztulunk, ezen a lakatlan zátonyon.

— Ez a kalandor sorsa.

— De ennek te vagy az oka, — mondta szemrehányón Bözsi, — én nekem sohasem jutott volna eszembe ilyen butaság.

— Inkább tanulnék latinul, mint hogy itt pusztuljak el! — fogadkozott Jóska, — milyen jó volna egy kis csirkepörkölt.

— Csirkepörkölt, oh drága csirkepörkölt! — sirt Bözsi.

A gyerekek egész nap egy falatot se ettek. Délre Bözsi már ugy elgyengült, hogy mozdulni se birt.

— Oh a teknő! — kiáltott föl ekkor Jóska, — azon tovább mehetünk és a vizen majd csak észre vesznek bennünket a halászok.

És rettentő erőlködéssel a partra vonszolta kis hugát. A teknőt szerencsére nem vitte el az ár. Befektette Bözsikét a csónakba, aztán maga is belemászott. A teknőt jól beiszapolta a homok. Nehéz volt ellökni a partról. Végre sikerült, de most már Jóska is úgy el volt fáradva, hogy egyszerre csak elvesztette az eszméletét és amikor a viz sodra a teknőt kivitte a folyó közepére, már ő is ott feküdt aléltnan a teknő fenekén . . .

Mikor Jóska magához tért, alig hitt a szemeinek. Odahaza feküdt az ágyacskájában, lágy párnák között. A mamája kanállal tejet töltöget a szájába.

A halászok csakugyan észrevették a furcsa csónakot és mivel

a városkában kidobolták, hogy kinek a gyerekei vesztek el, tudták, hogy hová vigyék a szökevényeket.

A nádpálcának nem akadt dolga akkor se, amikor a gyerekek meggyógyultak. Mert Jóska, amint magához tért, így szólt a szüleihez:

— Kedves mama, kedves papa, ígérem, hogy szorgalmasan tanulom ezentul a latint, meg a számtant és nem csinálok többet csacsiságot. Csak most bocsássatok meg és inkább leszek tanár, vagy ügyvéd, mint oroszánvadász . . .



OSZK

Odakint a városligetben elpihent már minden, ami nappal és este zajossá teszi a környéket. Elhallgattak, egész napi munka után, a sivatár kintornák s a nyári vendéglőkben muzsikáló katonabandák is letették már bömbölő hangszereiket, főszedelőztek és mentek haza pihenni. Kevesen jártak a gyéren világított ligetben. Néha egy-egy kocsi robogott végig a Stefánia-uton, máskor meg a távolból valami tulságosan éber kakas kukorékolt bele az éjszakába. Különben teljes volt a csönd. Időnként támadt egy kis lomha nyári szellő, megbizsergette a fák lombkoronáit és a falevelek össze-sugtak zsongtak, mint valami jó öreg dajka, aki, miután rég elaltatta már a csecsemőt és maga is elbóbiskolt, még álmában is tovább dudolja az altató-dalt, halkán, fáradtan...

Bizony ezeknek a fáknak és bokroknak is volt kit altatniok. Szegény emberek, akik hajlék híján szükölködtek, kijöttek ide, hogy elpihenjenek itt, ahol a lány fű volt a derékaljuk, a meleg nyári éjszaka a takarójuk, a zugó-bugó fák pedig az altató-dajkájuk...

Szanaszéjjel heverték a szegény emberek, fák és cserjék tövében. Akadt köztük mindenféle. Öreg, fiatal, meg gyermek is. Olyan, aki egy hosszú életnek sokféle szerencsétlensége után került ide, erre az ingyenes szállásra. Olgan, akit a pillanatnyi nyomoruság kergetett ide, de holnap talán munkához jut már és tisztességes életmódot folytathat. Végül gyermekek, akik sinylödnek ugyan most, de tisztességgel, kitartással talán kivergődhetnek még és egyszer majd szinte csodálkozva gondolkodnak vissza a nyomoruság napjaira, amelyeket át kellett kinlödniok.

Az Iparcsarnok közelében, a pázsiton heverészett és aludt egy tiz-tizenkét esztendőös fiucska. Még csak rövid ideje tartozott az ingyen-szálló vendégei közé.

Azelőtt volt hajléka neki is. Egy öreg koldusnál lakott, akihez régen került már és akit Péter bácsinak szölitotta, amióta csak emlékezni tudott.

Hogy kije volt neki ez a Péter bácsi és hogyan került hozzája, azt nem tudta.

Péter bácsi mondta ugyan néha, hogy neki semmi köze sincsen hozzája és csak kegyelemből tartja magánál, de a kis fiu nem igen értette, mit jelentenek ezek a szavak.

Péter bácsitól naponként kapott ennivalót, neki viszont az volt a kötelessége, hogy az utcán vezesse az öreg koldust, mellette maradjon és ha az öreg sorra járta azokat a pesti házakat, amelyeknek udvarán kis sipládáját szokta nyekgetni, olyankor a fiu sorra járta a lakók ajtait, bekopogtatott és alamizsnát kért.

Igy folytak Pali napjai, — mert Palinak hívták a kis fiut — elég nyugodtan éldegélt, amíg Péter bácsi meg nem halt. Akkor bezárták Pali előtt a koldus lakásának az ajtaját.

A házmesterné leszidta, a háziur is leszidta, azt mondták neki, hogy *csirkefogó* és azt is, hogy Péter bácsi gazember volt, mert meghalt, mielőtt házbért fizetett volna. Ezzel kikergették Palit az utcára.

Mi egyebet csinálhatott volna: kiment a ligetbe.

Délután elbámulta ott a komédiákat, paprikajancsit s a többi látványosságot, egy gyümölcsös kofától kapott néhány félig rothadt almát, ezeket megette, este pedig a Városligetben feküdt le, hogy kialudja magát.

Igy élt már néhány nap óta. Mindennap jutott valami enni-
valóhoz, maga sem tudta, hogyan; esténként meg ott aludt a nagy fák alatt.

Nem háborgatta senki.

Pali néha visszagondolt Péter bácsira, meg arra, hogy ott mellette mégis csak jobb volt, de ha már így fordult a sora, jól van hát így is . . .

Ezen az éjszakán, amelyről beszélünk, megint ott aludt rendes fekvőhelyén, az Iparcsarnok közelében. Csöndes szendergéséből egyszerre csak fölriasztották. Vasmarokkal rázta valaki.

A gyermek föltápáskodott és tágra nyílt szemmel bámult. Három rendőr is állott körülötte, nevettek rajta, az egyik pedig rászólt:

— Hát te csibész, te kis zsebtolvaj, neked itt a szállásod?

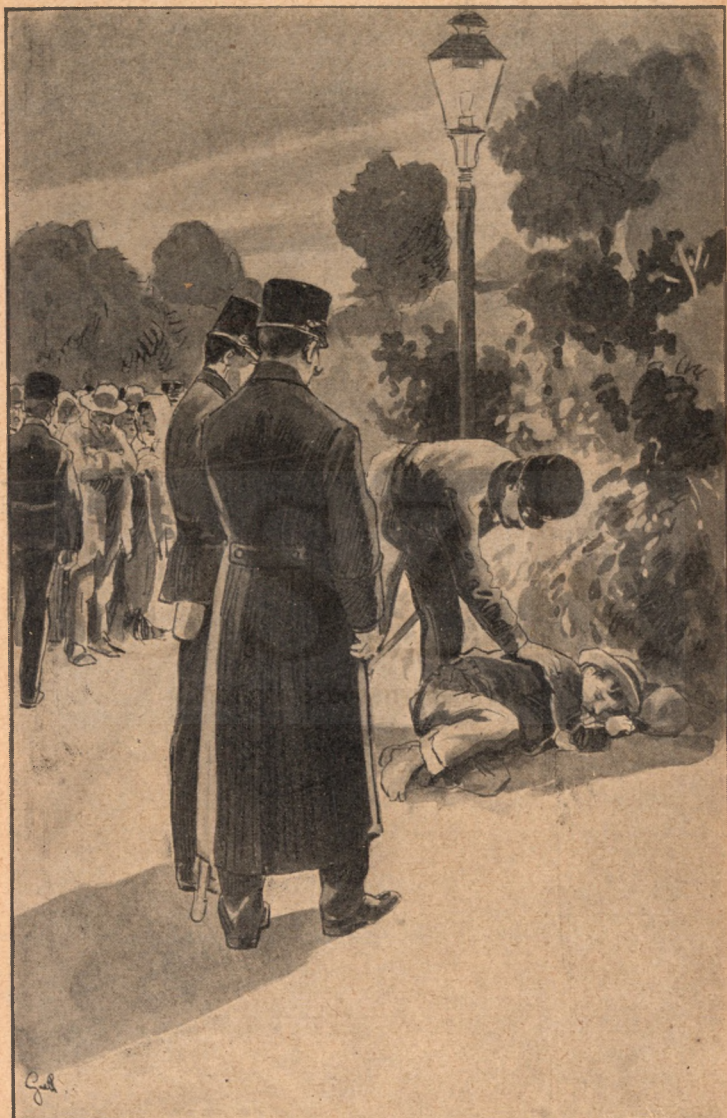
Pali még csak felelni sem tudott. A szemét dörzsölgette, mert — az igazat megvallva — azt sem tudta, ébren van-e, vagy álmodik? Mielőtt felelhetett volna, már odaszólt a rendőr két társának:

— Vigyétek a sarokba!

Pali csakhamar megtudta, hogy mi az a sarok. Az egyik rendőr nyakoncsipte és rákiáltott:

— Alo mars!

Azzal cipelte magával az álmos fiut az egyik tisztás felé, ahol



Csöndes szendergéséből egyszerre csak fölriasztották. Vasmarokkal rázta valaki.

OSZK



már sok ember volt együtt, s azokat, mint valmi nagy, erős vasgyűrű, rendőrcsapat fogta körül.

A rendőr egy lökéssel a többiek közé lóditotta Palit, aki csak bámult, s az egészből nem értett semmit.

Ugyan mi rosszat tett — gondolta — azzal, hogy leheveredett a pázsiton? Miért bámulják? És miért hozták ide, annyi ember közé, akiket nem ismer, nem látott soha?

Hallgatni kezdte, amit azok a foltos, rongyos ruhájú emberek beszéltek maguk közt.

— Az ördög hitte volna, hogy ugyanazon a héten kétszer is tartanak *razziát* — mondta egy zömök, szélesvállu legény és halkán szitkozódott.

— Mindig mondtam, hogy nem jó hely ez a liget — szól egy másik. — Mihelyt gyilkosság vagy betörés történik a városban, legelső dolguk, hogy idejön a sok Mihasznája . . .

Zugolódott az egész nyomourságos tömeg, de hangosan nem mert ellentmondani a rendőröknek, akik uj meg uj csapatot, riasztó külsejű csavargókat vittek oda.

Egyszer aztán kiadták a rendeletet:

— Előre, indulj!

A rendőrök közrevették a felhajszolt alakokat, ezek pedig engedelmesen indultak utnak. Tudták, hova vezet az: a tolonházba.

Pali azonban nem sejtette még, hogy mit akarnak tőle. Nem törődött vele senki. Az emberek lehorgasztott fővel bandukoltak.

Utközben történt aztán, hogy egy öreg ember megkérdezte Palit:

— Bevallod nekik, hogy loptál?

Pali álmos volt, de azért kívágta:

— Nem loptam én! Hogy mondhat ilyet?

— Jó, jó. Nekem megvallhatod. Nem vagyok én *zsaru*.

— Mi az *zsaru*? — kérdezte Pali.

— A rendőr. Tolvajnyelven hívják *zsarunak*. Hát ezt se tudod?

Erre aztán az öreg se törődött vele.

Mikor a tolonházhoz értek, amelynek vörös fala messzire virit a keleti pályaudvar mögött, a Mosonyi-utcában, beterelték a nagy tölgyfakapun valamennyi felhajszolt embert.

Közös börtönbe csukták őket addig is, amig kihallgatásukra kerül a sor.

Pali mindjárt leült egy lócára és elaludt . . .

Arra ébredt, hogy megint rázogatók. Engedelmesen fölállt.

— Mars! — mondta neki egy rendőr és bekísérte egy hosszú, tágas szobába, ahol ezüstszinóros, szigoru tekintetű ur ült egy asztalnál. A komoly ur ráförmedt:

— Hogy hívnak?

— Kovács Pálnak, kérem — felelte Pali szepegvé.

— Vannak hozzátartozóid?
— Nem tudom, mi az, kérem...

— Apád, anyád! — mondta az ezüstgalléros. — Hol lakik az apád?

— Nem volt, kérem...

— Ostoba kölyke!... Hát ki törődik veled?

Bátorság ébredt most a gyerekekben. Meggondolta, hogy ő nem tett rosszat, hát félnie sem kell. Elbeszélte a Péter bácsival történt dolgát, meg hogy miképen jutott az utcára, a ligetbe, a vén koldus halála után.

Az ezüstsínóros ur odaszólt egy másiknak:

— Sok ilyen hazugságot hallottam már. Egészen züllött kölyöknek látszik. És milyen ügyesen teteti magát. Fogadni mernék, hogy zsebtolvajok szolgálatában van... Kitanitották, mit mondjon. De ha még olyan kemény dió is, mi feltörjük majd...

Pali szótlanul hallgatta ezeket a megjegyzéseket, amelyekről tudta, hogy reája vonatkoznak. Egy percre bizony megijedt, szinte azt hitte, hogy az ezüstsínóros csakugyan diónak nézi őt és még a foga közé találja venni, hogy feltörje... De aztán eszébe jutott, hogy ez csak afféle szólásmód.

Még néhány kérdésre kellett felenie a kis csavargónak. Följegyezték, amit mondott és utána visszavitték a többiekhez — a börtönbe.

Alighogy belépett, félrehívta egy fiatalember, akinek arca nem sok jót mutatott. Megkérdezte a gyermektől:

— Mi a neved?

— Kovács Pál.

— Miért fogtak el?

— Nem tudom.

— Tettél-e rossz fát a tüzre?

— Egyszer... Krumplicukrot vettem és azért megvert a Péter bácsi.

— Ne fecsegj ostobaságot... Ki az a Péter bácsi?

— A kinél laktam. De meghalt. És akkor nem volt senkim se, hát a ligetbe mentem aludni.

— Hány éves vagy?

— Már tizenkettő multam.

— És mihez értesz? Mit tudsz csinálni?

— Amikor Péter bácsi verklizett, én szedtem össze a krajcárokat.

— No hát ez nem valami jó mesterség. Ezzel éhen lehet halni... Tanulnod kell valami mesterséget... Valamit, amivel pénzt szerezhetsz... Ha senkid sincs, majd én gondoskodom rólad.

— És megyünk verklizni?

— Dehogy is... Nehezebb dolgunk lesz. Ha ügyes leszel, viszed valamire... Talán tudok majd... ügyes srenkert nevelni belőled... Ha majd kiszabadulok.

Pali közbeszólt:

— Mi az a srenker?

A férfi körülnézett és egészen lehajolt a gyermek füléhez, úgy suttogta:

— A srenker, az... betörő...

Tovább beszélt volna még a rosszképű ember, de akkor épen érte jöttek, hogy az ezüstsínóros ur, a szigorú rendőrtiszt elé vigyék. Megszakadt a társalgás.

És amikor visszakerült a tolonc, a kis Palit nem találta ott... Elvitték.

A gonoszképű megkérdezte egyik ismerősét:

— Hová lett a kis veréb?

— Átkisérték az iskolába.

A gonoszképű káromkodott egyet, aztán így tört ki belőle a harag:

— Megrontják ezt is a sok ostobaságukkal!

Palit azalatt megint előfoglák. De most már nem a rendőrök, hanem egy fehérfőkötős, jóságos tekintetű, öreg asszony. Egy apáca. A jó Terézia nővér, akinek az volt a dolga ott a toloncházban, hogy ha efféle gyámoltalan, irástudatlan, elhagyott kis pogány került oda, mint ez a Pali, akkor elővegye a gyermeket, munkálja meg a lepkét és ültesse el benne a jónak, az igaznak a magvát. Terézia nővér buzgón teljesítette ezt a tisztjét, minden gyereket szeretett és aki odajutott elébe, azt tanítani próbálta.

Palit is.

A gyermek azonban eleinte félt tőle, szepegett és ezt mondta neki:

— Kezét csókolom nagysága, mit akar tőlem?

Terézia nővér elmosolyodott és így szólt:

— Ne úgy mondd, gyermekem, hogy nagysága, hanem azt mondd: *nővér*. Terézia nővér...

— Hát maga testvérem nekem? — kérdezte elbámulva a gyermek.

És a jó nővér erre csodálatos dolgokat mondott el neki.

Azt például, hogy mindnyájan testvérek vagyunk a földön és egyeknek kell lennünk istennek tiszteletében, egymásnak szeretetében. Hogy meg kell becsülnünk egymást, jóknak kell lennünk, amiért megkapjuk a jutalmunkat majd a jó istentől. Aki pedig gonosz, az büntetésben részesül.

Elmondta a jó nővér, hogy a tisztesség és az erény a legfőbb jó, az mindennél többet ér, a vagyonnál, kényelemnél...

Nagyon furcsa dolgokat mesélt Terézia nővér, Pali pedig,

akinek megmozdult a helyén a szíve, lassanként megértett mindent és áhitattal hallgatta az apáca szavait... Szeme tágra nyílt és valami különös melegség bizsergette meg a szívét.

Amikor véget ért az óra és Pali megint visszakisérték a közös terembe, előfogta a gonoszképü.

— Hallgass ide — mondotta.

— Kérem szépen.

— Téged ki fognak innen eresztetni. Akkor elmegy egyenesen a Soroksári-ut 52. számú házába. Ott, az udvar végén lakik egy ember. Ugy hívják: Bognár. Ennek megmondod, én küldtelek oda, én a Kancsal Gyurka.

— Igen, kérem.

— Mondd meg, hogy készülődjön, mert megtudtam egy helyet, a hová ellátogathatunk és a honnan sok mindent el lehet hozni... De addig is, amíg kiszabadulok, járjon utána és kémkedjen, lehet-e ott dolgozni... Vigyázz csak, hol: a Kálmán-utcában, a Krámer-féle nagykereskedésben... Hát ne feledd el. Mondd utánam.

Pali ismételte az egész megbizást.

— Látom, eszes fiu vagy — szolt a gonoszképü. — Másnak ne szólj. Aztán mondd meg Bognárnak azt is, hogy vegyen téged a gondjába, mig én kiszabadulok. Akkor majd én nevellek téged. Érted?

— Igenis, értem.

A gonoszképü napközben még többször is elmondatta a gyermekkel azt, a mivel megbizta. Végre egészen megnyugodott. Nem fért hozzá semmi kétség, a gyermek holnap már talán kiszabadul, elmegy Bognárhoz, mindent elmond neki és Bognár cimborá gondoskodhatik a *nagy betörés* előkészítéséről...

Másnap Palit csakugyan eleresztették.

A gonoszképü azt mondta, hogy ő tud jó helyet egy tisztos iparos rokonánál, az majd szépen mesterségre tanítja. És mert a gonoszképüre sem derült ki még eddig semmi rossz, a kis Palinak megengedték, hogy elmenjen ahhoz a bizonyos emberhez.

Az pedig nem volt senki más, mint soroksári-uti Bognár, a gonoszképü cimborája...

Pali, mielőtt elment volna, még egyszer fölkérdzkedett a jó nővérhez, hogy kezet csókoljon neki. Nagyon megszerette, mert soha senki nem beszélt vele olyan szépen.

Terézia nővér pedig még egyszer lelkére beszélt Palinak... Hogy ne háborítson meg soha senkit. Legyen jó. Ne térjen le az erény utjáról.

— Ne csinálj soha olyasmit, amit titkolnod kellene! — feddette végül az apáca. — Mert csak a rossz szorul arra, hogy eltitkoljon.

Palit ez nagyon meglepte. Hogyan, hát amit titkolni kell, az



Nagyon furcsa dolgokat mesélt Terézia nővér, Pali pedig lassankint megértett mindent és áhitattal hallgatta az apáca szavait.



OSZK

Országos Széchenyi Könyvtár

rossz? Hát akkor mért akarta Kancsal Gyuri, hogy mindent gondosan titkoljon el és ne szóljon a megbízásáról Bognáron kívül senkinek? . . .

Ugy érezte most, mintha már a gonoszság útján lett volna ő is . . . És nem mert szólni. Terézia nővérnek a dolgról semmit . . . Bucsut vett.

Később, amikor kivezették, találkozott még a gonoszképüvel, aki magát Kancsal Gyurinak mondotta. Kancsal a fülébe sugta:

— Ne szólj senkinek, érted?!

És hangosan mondta:

— Mondd meg Bognár sógornak, tisztelem, fogjon mester-ségre.

Igy került el Pali a toloncházból. Bizony nem volt vidám. Ellenkezőleg! Sokat töpregett, tépelődött: mit tegyen?

Hátha gonósz tervre akarja fölhasználni ez a Kancsal?

Ki adhatna neki tanácsot?

És akkor egyszerre, miután még egyszer végiggondolta a Kancsal Gyuri üzenetét, úgy gondolta, legokosabb lesz, ha elmegy oda a Kálmán-ucába és beszél azzal a boltossal, akit a gonoszképü a Bognár kíséretében meg akart látogatni.

Ezt a szándékát végre is hajtotta. Elment az előkelő fűszer-nagykereskedőhöz, ahogyan volt, rongyos régi ruhájában. Alig akarták beereszteni: azt hitték, koldulni jött.

Ijedten elmondta, hogy mi járathat van.

Aztán furcsa dolog derültek ki . . . Az a Kancsal Gyuri valamikor boltiszolga volt az üzletben, de elcsapták, mert lopott. A jószívű kereskedő följelentést nem tett ellene, nem akarta börtönbe juttatni. És ezt Kancsal rut hálátlansággal próbálta megfizetni . . . nagy betöréssel.

A kereskedő értesítette a rendőrséget, a mire lesbe állottak és ime, néhány nap múlva elfogták Kancsalt és Bognárt, amint éjnek idején be akartak lopózkodni a nagykereskedő irodájába, hogy a pénztárszekrényt fölfeszítsék.

A nagykereskedő pedig, aki így megmenekült a kirablástól, a kis Palit hálából magához vette. Taníttatta, neveltette és a fiu szépen fejlődött. Szorgalmas, jó viseletű maradt mindig. Szépen elvégezte a tanulmányait. És most kitünő mérnök. Szeretik és tisztelik mindenfelé.

Azt persze kevesen tudják, hogy ez a derék férfiu tizenkét éves korában irni-olvasni is alig tudott, mezitláb járt és talán ma veszedelmes gonosztevő lenne, ha akkor, azokban a keserves napokban Terézia nővér tanítása nem tereli a jó utra a kis csavargót . . .



Nagy, vörös automobil állott meg kora délelőtt a budapesti főkapitányság Zrinyi-utcai kapujánál. Egy magastermetű, szélesvállu, ősz katonatiszt ugrott le a gépkocsiról és harsány hangon kérdezte a feszesen álló rendőrtől:

— Hol lehet itt panaszt tenni?

— Az első emeleten, Keresztessy fogalmazó ur helyiségében, tábornok ur.

A nagyrangú tiszt visszaszalutált a haptákban álló rendőrnek és aztán fölsietett a lépcsőn.

Bent, a panaszfelvételi irodában katonás rövidséggel adta elő a mondanivalóját:

— Vértessy tábornok vagyok, — kezdte, — a budai Ország-ház-utcában lakom és följelentést akarok tenni lopás miatt.

— Mit vittek el? — kérdezte a rendőrfogalmazó.

— Sok mindent. Főképp drága borokat.

— Honnan?

— A pincéből. Különös pince az, több száz éves, tágas, mély és roppantul sok holmi elfér benne. Talán már a török basák is ott tartották az élelmiszereket, mert nagyon régi házban lakom. Nem tudom, kik jártak ott, de annyi bizonyos, hogy ravaszul dolgoztak; egészen kiüritették a pincét.

A fogalmazó részletesen jegyzőkönyvbe foglalta a panaszt és aztán megígérte, hogy buzgón kutatni fogják a tolvajokat, mire a tábornok eltávozott.

Délben, egy óra tájban újra megjelent a vörös gépkocsi a Zrinyi-utcában. Vértessy tábornok jött ismét.

— Mi történt, tábornok úr?

— Az öreg inasom eltűnt. Nagyon sajnálom, mert derék, megbízható ember. Én leküldtem a pincébe, hogy nézze meg pontosan, mit loptak el. Azóta nem láttam és egészen nyoma veszett. A pinceajtó nyitva maradt, meg benne volt a kulcs a zárjában, de az öreg Jánost hasztalanul kerestük. Attól féek, hogy valami baj érte. Jánost hasztalanul kerestük. Attól félek, hogy valami baj érte.

— Nem látta valaki, amint elment?

— A portás azt mondja, — folytatta a tábornok, — hogy egész délelőtt vigyázott és biztos, hogy János nem ment ki a kapun. Már pedig se a szobákban, se a pincében nem találtuk. Nagyon furcsa, titokzatos eset.

A fogalmazó ezuttal is jóformán csak azt mondhatta, amit reggel:

— Rögtön megindítjuk a vizsgálatot, detektiveket küldünk ki és igyekszünk rajta, hogy ne csak a tolvajokat és a lopott holmit, de a vén szolgát is megtaláljuk.

II.

Az öreg Jánost leginkább egy kis fiu, a tábornok unokája sajnálta. Nagyon szerette a nagypapa inasát, különösen azért, mivel érdekes történeteket mesélt el neki a katonakorából, a véres bosnyák hadjaratról. János bácsi szép kitüntetést is kapott, mert ő volt az első, aki nagy golyózáporban föllépett a bihácsi vár ormára.

A kis Vértessy Gyuszi már ötéves korában hallgatta a vén legény meséit. Együtt jöttek fel Budapestre is a családi birtokról. János a tábornok szolgálatába lépett, Gyuszi meg gimnázista lett és az iskolába is János kísérte el. Szabad óraiban az öreg tanította flóbertpuskával célbalőni és sok másra is oktatta, amit a nagypapa megengedett.

Gyuszi bátor fiu volt, de azért, bizony eltört a mécses: sirva fakadt, amikor hallotta, hogy János bácsi elveszett, Isten tudja, hova lett.

Aztán megemberelte magát és elhatározta, hogy fölkeresni és visszahozza ősz pajtását — akár a föld alól is. És a föld alatt kezdte keresni.

— Hátha nem jól nézték utána a pincében — gondolta Gyuszi és nagy titokban lesurrant oda. Előbb még zsebrevágta a forgópisztolyt, amit a nagypapa íróasztalán lelt.

— Ha valami baj lenne, megvéd ez a fegyver, — gondolta magában. — Nem vagyok én már kis gyerek, tizenkét éves multam és el tudok bánni a revolverrel.

A pincében egy villamos zseblámpával világított, amit tavaly kapott ajándékba a születésnapjára.

Gondosan széjjelnézett az egész helyiségben. Hátul, a sarokban mélyedést talált, amelynek a fenekén a beszívárgó talajviz összegyűlt.

Tudni kell, jó olvasóim, hogy a várhegy felső kérge alatt mészkőtelep van. A mészkő pedig lyukacsos, a víz átszivárog rajta és nagy esőzés után sok várbeli pincében apró tavacsok keletkeznek. Ilyen tócsa volt a tábornok pincéjében is.

Gyuszi bátran nekivágott és amikor átgázolt rajta, majd el-
esett — a meglepetésében. Észrevette, hogy odabent, ameddig senki
el nem jutott, egy vasajtó van. A lámpa sugara megvilágította és
azt is elárulta, hogy egy kis rés van ott.

A diák nagynehezen kitárta a vasajtót és akkor kiderült, hogy
egy folyosóra nyílik.

Dobogni kezdett a Gyuszi szíve, erősebben, mint szokott s egy
pillanatig arra gondolt, hogy visszafordul. De aztán erőt vett
magán s átlépett a folyosóra.

Ott száraz talajra ért. Lassan, óvatosan ment tovább a föld
mélyében. Hirtelen megbotlott. Levilágított a földre és újabb meg-
lepetés érte: egy katonasípkát talált ott.

— Kié lehet ez? — töprengett. — Jani bácsi nem viselt ilyet.
No de mindegy, gyerünk tovább.

Két-három perc múlva ismét megbotlott s ezuttal hasra-
vágódott.

Rémülten vette észre, hogy valami nagy test fekszik előtte.
Lassan mult el a remegése, aztán elővette a villamos-lámpást.

— Ó Istenem! Hisz ez a Jani bácsi! — kiáltotta megdöbbenve.
— Hogy került ide?

Választ azonban nem kapott. S csak később látta, hogy az
öreg ember véres fővel, eszméletlenül fekszik ott.

Lehajolt a szíve fölé és hallotta, hogy még dobog, bár nagyon
gyöngén. Tehát él!

Föl akarta támasztani a fejét s abban a pillanatban zörejt
hallott, majd szitkozódást. A folyosó másik részéről jöttek idegen
emberek. Gyuszi feléjük világított s akkor dühösen szóltak:

— Mit akarsz itt, te csibész? Elárulni bennünket? Megállj
kutyá, te is meghalsz!

Az ismeretlen alak, ki elől jött, katonaruhában volt és nagy
kést tartott a markában.

— Most segíts istenkém! — fohászkodott Gyuszi. Aztán ki-
rántotta revolverét és a villamos lámpa fényénél elsütötte.

— Jaj, jaj, a lábam! ordított az idegen, a másik pedig sarkon-
fordult és rohanvást menekült.

Persze nem voltak rá elkészülve, hogy a fiunál veszedelmes
fegyver van.

Gyuszi látta, hogy a támadója nem mozdulhat, s erre vissza-
fordult. Sietett föl a pincéből, egyenesen a nagyapjához. Gyorsan
elmondta, hogy mi történt vele.

— Először is telefonálni kell a mentőknek, hogy orvosi ápolás
legyen — adta ki Vértessy tábornok a rendeletet.

Pali, a kutyamosó, szaladt is mindjárt, míg a tábornok maga
a rendőrséget értesítette.

Negyedóra mulva szobájában feküdt az öreg János, az ismeretlen katonát pedig a helyőrségi kórházba vitték.

Aztán jöttek a főkapitányságról és nagy izgalomban megindult a vizsgálat, hogy megállapítsák, tulajdonképpen mi történt?

III.

Kevesen tudják, hogy a budai vár alatt egy másik, sokkal csöndesebb városrész van: a katakombák (földalatti folyosók) titokzatos sorozata. Régen, sok száz év előtt vájták ezeket a nagy üregeket. Már a török uralom idején, amikor a félholdas zászló lengett a budai bástyákon, élelmi és védőeszközöket raktároztak el a katakombákban. Amikor lotharingiai Károly Budavárát ostromolta, a törökök a föld alatt laktak és öntötték az ágyugolyókat.

Török koponyákat és fegyvereket később, pár évvel ezelőtt is találtak.

Aztán fejlődni kezdett a budai városrész is, sok új épületet csináltak és a katakombákat befalazták, a régi házakban pedig vasajtókat készítettek a pincékben.

De maguk a földalatti folyosók számos utca alatt megvannak ma is.

Egy ilyen folyosó vezetett ki a Vértessy tábornok pincéjéből. A rendőrség megállapította, hogy a folyosó egészen a vizivárosi kaszárnyáig vezet, amelyben két rosszlelkű baka, két cigánylegény, felfedezte a titkos utat.

Átlóptak a tábornok pincéjébe és onnan sonkát, kolbászt, tömérdek bort meg egyéb holmit loptak.

Amikor az öreg János a pincébe ment, épp ott találta a cigányokat és ezek leütötték a szerencsétlen embert, aztán becipelték a folyosóra, hogy ott soha senki rá ne találjon.

Nagyot nézett az öreg János, amikor eszméltre tért.

— Hogy kerültem ide? — kérdezte csodálkozva. — Ki tette ezt?

— Hát ez a kis detektív, — mondta Keresztessy fogalmazó mosolyogva és Gyuszira mutatott. — Neki köszönheti az életét, a nyomozta ki a titkos ajtót, a földalatti folyosót.

Most a tábornok is megszólalt:

— Te kis betyár, — kiáltotta Gyuszira, — engedelem nélkül leszöktél a pincébe, revolvért vittél el az asztalomról. Ezért még számolunk!

— Nem tábornok ur! — mondta a rendőrtiszt. — Gyuszi dicséretet érdemel. Igazán oly bátran és ügyesen viselkedett, hogy dicséretére válnék Sherlock Holmesnak, a híres angol detektívnek is ez a dolog.

Vértessy tábornok aztán lágyabb hangon folytatta:

— Hát jó, nem lesz baj, Gyuszi remélem nem pajkosságból surrant le a pincébe, hanem derék szándékkal.

— Bizony!

Gyuszi kezét csókolt a nagypapának és boldogságtól sugárzott az arca, mikor a fogalmazó odaszólt:

— Vértessy Gyuszi ur, a rendőrség nevében köszönöm a segítséget, amivel a nyomozást sikerre vitte. Ha elvégzi az iskoláit és kedve lesz, szívesen alkalmazzuk detektívnek.

— Én meg holnap megveszem a füleslabdát, — mondta a tábornok s ezzel véget ért a beszélgetés.

Nem is volt talán senki a világon aznap olyan boldog, mint Vértessy Gyuszi, a kis detektív.



OSZK

Magyar Szakszemle Társaság

A KIS GONOSZTEVŐ.

BERNT LIE elbeszéléseiből átdolgozta: TÁBORI KORNÉL.

BERNT LIE, a legkiválóbb norvég ifjusági író, akinek új műveit izgatottan várják a diákok és egy-egy hónapra huszonöt-harminc kiadásban is megjelenik. Diáktörténeteit nyolc európai nemzet ifjusága a maga hazai nyelvén olvashatja már.

Rémület lepte meg az egész várost. Az emberek megállították egymást az utcán és komoran kérdezték:

— Hallotta már? Borzasztó! . . .

Az asszonyok pedig a délutáni kávézásnál majdnem annyira ijedten beszéltek róla, mintha a ház gyuladt volna ki fölöttük.

— Szegény Nielsenné — mondta az egyik. — Épen most beteg fekszik otthon és ne mis merete senki elbeszélni neki, hogy mi történt.

— De a postafőnökné szépen megállotta a helyét, ezt el kell neki ismerni! — szólt a másik kávénéike.

— Én nem is értem, — vágott közbe a harmadik — ha meg gondolom, hogy tán csak egy hajszálon függöt a fiának élete. Pílanatokon mult, így beszélte Sodeland Tóbiás.

— Ki kell jelentenem, hogy leginkább Bergsonnét sajnálom.

— Igen . . . az az utálatos nevelt fia!

— Micsoda rossz kölyök!

— Az én fiaimnak nem szabad vele szóba állniok.

— Bizony, az én Oszkáromnak is rég megtiltottam. Az uram mondta, hogy még nagy betörő lesz ebből a Svanöe Finnből. Emlekszik, hogy tavaly meg akart szökni Bergsonnétól?

— Igen, igen . . . És azok az iskolai csínyek!

— Hiszen a Bergsonné nevét is belehamisította a bizonyítványkönyvecskébe.

— Közönséges csaló!

— Még azt is mesélik, hogy pénzt lop a nevelőanyjától.

— Borzasztó fickó!

— A szegény, derék, szorgalmas Bergsonné — van mit kiállania, ezzel a fiuval!

Igy beszéltek az asszonyok, miközben leszállt az őszi esthomály és lámpát gyújtottak, amely barátságos fényt vetett a kávécsészékre, a horgolásokra és a függén mozgó kötötűkre. Odakint pedig erőre kapott a szél, füttyült és üvöltött is az utcasarkon, megrázta az ablakszárnyakat s mintha iszonyubbá tette volna a történeteket,

amelyekről azonban elég kellemes volt beszélgetni a meleg szobában.

Kint az utcán még föltűnt egy-egy járókelő s ha ketten-hárman összetalálkoztak, nem beszéltek ők se egyébről. Az egyik így hallotta, a másik úgy — még rosszabbat. De valamennyi egyformán vélekedett a Bergsonné gonosz nevelt fiáról. A hír gyorsan terjedt — ki egészen a vásártérig, a másik oldalon pedig le a tengerig, ahol a kis halászgunyhókban emlegették s mindenütt elítélték a Bergsonné neveletlen fiát.

Nagy csoport fiu verődött össze Krag's konzul háza előtt, a hidnál, amelynek alján a hosszú kátránytetős raktár megvédte őket a szélről. Középen, a nagy lámpaoszlop tövében állt. Selmer Simon és beszámolt a pajtásoknak. Egyenesen és így legtöbbet tudott. A többi fiu semmi biztosat nem hallott odahaza, csak egy-egy ilyenféle mondást:

— Csakhogy velünk nem történt! . . . Isten ments!

Aztán meg titokzatos intó célzásokat tettek a Svanöe Finn esetére.

De hát mi volt az a büntett, amely az egész helységet akkora izgalomba hozta?

Ma délelőtt Svanöe Finn, Bugge Svend és Nielsen Péter találkoztak és Finn elcsalta őket a külső kikötőbe. Egy ideig csatagoltak ott, amíg a parton valami kis vitorlás csónakra nem akadtak. Finn állítólag kijelentette, hogy a vitorlás az övé, az az kibérelte egy embertől. A másik kettő elég ostoba volt ahhoz, hogy elhigye neki. Gyorsan a földéltre siettek, eloldozták a csónakot, fölvonták a vitorlát és kisiklottak a tengerre. A kormánynál Svenöe Finn ült, aki annyiszor elhencegett a hozzáértésével és zátonyra vitte a vizijárművet. Egy kiugró sziklába ütközött a vitorlás, mire fölborult és mindnyájan a tengerbe estek. Kétségbeesetten csapkodtak, hadonásztak, amíg végre nagynehezen föl tudtak kapaszkodni egy szirtre. Közben a dagály, a víz emelkedett és erősen hullámozott. Lesodorta volna őket a mélységbe, ha Sodeland Tóbiás s még egy ember a segítségükre nem siet. A vitorlás ugyanis a Sodelendé volt s már előbb észrevette, hogy Svenöe Finn és társai elhagyják a partot. Tóbiás aztán fölevezett velük az öreg Nielsen rakodópartjáig. Mind a hárman, Péter, Svend és Finn félholtan fekszenek most a postafőnök házában, a hová fölvitték őket. Nielsenékhez nem merték szállítani a fiukat, mert Nielsenné beteg. És Bugge Anna mesélte Kleve Mariskának és Mariska mondta Haasted Zsófinak, hogy Finn az ijedtségtől félig örült volt, amikor egyenesen Bergsonnéhoz akarták vinni.

Nagy csöndben álldogáltak a fiuk ott a lámpa szomorú világánál, a kezüket belemélyesztették a nadrágzsebbe és úgy hallgattak. Simonnak meg volt az a csunya szokása, hogy mindenhől tréfát



Egy kiugró sziklába ütközött a vitorlás, mire felfordult és mindnyájan a tengerbe estek.

OSZK



OSZK KÖNYVTÁRA

üzött és gunyolódott akkor is, amidőn pedig halálosan komoly esetről volt szó. Bolondul vakmerő dolog volt az, ilyen szeles időben kimerészkedni a nyílt tengerre és mégis viccelődött fölötte...

— Persze! Most ott fekszik a tengeri hős a Bugge néni ágyában, meleg borogatásokkal a fején!

— Na, te hálát adhatsz az Istennek, — szolt Kristensen Jani — hogy nem voltál velük. Most a tenger fenekén lennél!

— Bugge Svend se tud uszni!

— De mégis kimenekült valahogyan!

— Csak azt nem értem, hogy azzal a rabló Finnrel állottak össze!

— Nincs annál vásottabb fickó!

— Igazad lehet.

— Bizony, a Finn!

Ezután pedig elváltak a fiuk és kiki hazament azzal a motoszkáló gondolattal, hogy ők nem segítettek — elloponi a Sodeland Tóbiás csónakát, hogy ők nem fordultak a vízbe azzal a naplopó Svanöe Finnrel.

Bent, a Bugge postafőnök irodájában ült azalatt Nielsen konzul, Sodeland Tóbiás meg a postafőnök.

Félig üres grogos pohár állott Sodeland előtt és izgatottan szitta beszéd közben a postafőnöktől kapott szivart. Már a vége felé járt és azokkal a szavakkal fejezte be, amelyeket előbb is többször elismételt már:

— Még egy perc... és mind odaveszett volna! Ha csak egy minutával később jövök már nem feküdne itthon a főnök ur gyereke és az öné se, konzul ur... azt elhiheti!

— Igen, igen, kedven Tóbiás, maga szépen kitett magáért! Jöjjön csak el holnap megint, nem fogunk elfeledkezni magáról...

— Még azt akartam mondani, hogy a csónakomat ugyan megmentettem, de az evezők odavesztek és a meritő vedrek és...

— Jó, jó, csak irjon föl mindent, Tóbiás, rendbe hozunk mindent... Isten áldja meg!

Tóbiás végre sűrű hálálkodás közepett eltávozott és a két ur magára maradt. Nagyon sápadtak és komolyak voltak.

— Meg kell hálálnunk Tóbiásnak — mondta Nielsen konzul.

— Hogyne... és a kárát is megtérítjük... Nem kerül az egy vagyona.

Egy ideig szótlánul ültek ott, aztán a postafőnök így folytatta:

— Nem tudom, hogyan gondolja ezt a kártérítést... de én azt ajánlanám, hogy mi ketten állapodjunk meg Sodeland Tóbiással és...

— Kiméljük meg Bergsonnét, ugy-e?... Magam is azt hiszem.

— A szegény asszonynak ugyis elég gondja van a fogadott fiával.

— Bizony, bizony! — felelt Nielsen konzul.

Megint hallgattak néhány percig.

— A nevelő-fia? — törte meg a csendet Nielsen.

— Azt hiszem. Mindenesetre árva és Bergsonné rokona volt az édesanyjának. A visszavonult és egyszerű életmódjából ítélve, nincs is egyebe, csak a mennyit tanítással tud keresni magának és annak a . . . jómadárnak.

— Igaza van . . . rakoncátlan kamasz.

Ezután kezét nyújtott Nielsen konzul a postafőnöknek és így szólt:

— Gratuláljunk egymásnak, hogy a gyermekeinket megtarthattuk.

A postafőnök megszorította a feléje nyújtott kezét és némán bólintott, majd elővette a zsebkendőjét és megtörülte a szemét. Csakhamar követte példáját a konzul is.

Ép akkor lépett be Buggené. A konzulhoz sietett s mind a két kezét odanyújtotta.

— Ó istenem, Nielsen ur, csak hogy biztos révben vannak a mi kedves, drága gyermekeink.

Könnyesen mosolygó szemmel néztek össze mind a hárman, aztán Buggené így folytatta:

— Bergsonné odaát van a szomszéd szobában.

Nielsen konzul elbucszott, míg a postafőnök és neje Bergsonnéhoz mentek át.

A feketeruhás, magas, sovány asszony a szoba közepén állott. Pápaszemen át nézett szurós szemével és halk, lassu hangon mondta:

— Bocsánatért kell esedeznem, főnök ur, hogy előbb haza nem vittem Finnt. De csak későn délután értesültem az esetről, miután a leckeórákkal végeztem.

— Ó, kérem . . . ilyen esetben szó se lehet bocsánatkérésről. Szívesen itt tartjuk a gyermeket, amíg egészen össze nem szedi magát.

— Ki sem mondhatom, mennyire bánt, amit önökkel és gyermekükkel szemben ez a Finn elkövetett.

— Ne is gondoljunk egyébre, mint hogy megtartottuk őt — felelt a főnökne. — Köztünk van, ez a fő!

— Istennek kegyelme végtelen, nagyságos asszonyom! . . . De most már hazavinném a fiut.

— Össze van törve, megsebesült és roppantul ki van merülve.

De Bergsonné mégis befordult a szobába, amelyben Finn feküdt és így szólalt meg ott:

— Na, te jómadár!

Választ nem kapott: mind a két fiu aludt . . . Bergsonné kérte, hogy hagyják egyedül, mire Buggeék távoztak is, ő pedig közelebb



Bergsonné közelebb lépett a bekötött fejű Finnhez. Lerántotta a takarót és erősen megfogta a vállát.



lépett a bekötött fejü Finnhez. Lerántotta a takarót és erősen megfogta a vállát. Finn tompa, fájdalmas sikoltással riadt fel.

— Hallgass és kelj fel! — mondta Bergsonné.

Svanöe Finn egy percig zavarodott tekintettel nézett körül, aztán a fejéhez kapott.

— Jaj! Ugy fáj! — sóhajtotta és visszaesett a párnára.

De az asszony újra megragadta és ismételte a felszólítást, hogy csöndesen keljen fel.

És Finn nagynehezen kimászott az ágyából. Alig tudott felállni, néhányszor vissza is hanyatlott, de Bergsonné megfogta és segített az öltözködésnél. A fiu nem szólt hozzá, csak lesütött szemmel mormolt valamit.

— Hallgass! — suttogta Bergsonné. — Eléggé szegyenkeztem már ebben az idegen házban te miattad... Jó lesz vigyázni!

Lassanként elkészültek. Bergsonné karonfogta a sápadt arcu Finnt, elbucsuzott a postafőnöktől és feleségétől, aztán kimentek a sötét utcára, ahol támoilyogva bukdácsolt mellette a beteg fiu...

Svanöe Finn a következő napokon hiányzott az iskolából. Komoly sérülés érte a fején és a karján is, nagyon megszenvedett a tengeri kalandért.

Bugge Svend és Nielsen Péter ellenben másnap beállítottak már, amivel bizonyosságát adták, hogy az eset bennük nem tett valami jelentős kárt.

Persze mind a kettő óriási érdeklődést keltett. A fiuk minden tízperces szünetben köréjük gyülekeztek; a nagyok ép úgy, mint a kisebbek.

Az volt a legfurcsább, hogy a többi diák Péternél és Svendnél is többet tudott mesélni a történekről. A kalandnak egész lefolyását kezdettől végig tisztába hozták a fiuk, mielőtt a főszereplők megjelentek volna. Még pedig az idősebb gimnazisták véleménye és utbaigazítása alapján. Azok sorra jelezték: „hogyan *kell*t vitorlázniok, merre indulniok, szél ellen hogyan viselkedniök... Szóval minden részletet meghánytak-vetettek, úgy hogy Péter és Svend már alig tehetett hozzá valamit.

Az általános nézet szerint az egész dolog Svanöe Finn romlottsága és a két másik fiu ostobasága miatt történt úgy. De a vége, a menekülés minden szünet után egyre több beszédre adott okot és folyton nőtt a Nielsen Péter, de még inkább a Bugge Svend dicsősége. Hogyne, mikor a partra tudott jutni, bár az uszáshoz se ért s olyan magas vizállásnál! Ez igazán nagyszerű volt tőle!

Miközben nagy buzgósággal tárgyalták ezt, senki sem vette észre, hogy Péter és Svend tulajdonképpen milyen kevéssé örül a hírességnek, meg a nekik juttatott dicséretnek.

S amellet a két pajtárs, akik egyébként elválhatatlanok voltak, ezekben a napokban szinte félve kerülte egymást. Ha pedig

mégis összetalálkoztak, az egész iskolában csak épen ők nem beszéltek a tengeri kalandról.

Egy nappal a veszedelmes kirándulás után hazafelé menet találkoztak. Némán haladtak egymás mellett, amig végre Bugge Svend beszélni nem kezdett — az új könyvtartójáról, amelynek különös szerkezete van: félig táska, félig acélpréslő, amely csavarra jár és úgy összetartja a könyveket, hogy meg se lazulnak egy cseppel se. Akár verekedhet is a könyvcsomóval, még ha tintásüveg is van benne, abból ugyan nem esik ki semmi Nielsen Péter a legnagyobb érdeklődéssel nézegette az újfajtájú könyvtartót.

Péter harmadnap Holm Gunnard, Haasted Krisztiánnal és Svenddel indult hazafelé.

Finn még negyednapra se jelent meg az iskolában és akkor már kezdtek mellőzni a kaland emlegetését. A tizpercben külön váltak már az egyes osztályok és mindenik a maga dolgairól beszélt. A harmadisták mintha egészen el is felejtették volna a nevezetes kirándulást, mivel a hosszú Bräcke Tamás egy rézveretű új labdaverőt hozott és a fiuk mind ezzel szerettek volna játszani.

Délután azonban átment Svend a Nielsenék udvarára, ahol a fiuk rendszerint összegyűltek, mert az udvar rendkívül tágas volt, s régi gazdasági épületek környékeztek, amelyekben rablásdit és sok más játékot rendezhettek nagyon jól. Ma azonban Péter egyedül üldögélt egy öreg köszörükövön és elgondolkozva lóbálta a lábait.

Amikor Svend a közelébe ért, fölugrott. Aztán vizet hozott és köszörülni kezdtek a bicskájukat. Egyszerre csak megszólalt Svend:

— Hallod-e, Péter?

— No? — mondta Péter és hirtelen elvörösödött, mintha félne a bekövetkezőtől.

— Tudod... tulajdonkép csunyaság tőlünk...

— Igen, — felelt Péter — magam is sokat gondoltam rá.

— Hát még én!

Szünet. Megint köszörülni kezdtek.

— Mit gondolsz, mit tegyünk? folytatta aztán Péter, míg a bicskáját nézegette.

— Oda kéne menni és tudakozódni...

— Hogy jobban érzi-e magát?

— Igen.

— Gondolod, hogy gazembereknek fog bennünket tartani?

— Nem sok juthat a fülébe, tudod, a fecsegésekből.

— És ha újra kijön, már alig emlegetik.

— De mégis... Gyere oda, Bergsonné most a leckeórákon van. Aztán mentek is.

... A legrosszabb az lehetett Svanöe Finnre nézve, hogy majdnem két évvel öregebb volt a többi osztálytársánál és hogy idegen

is volt kötük . . . Nem azért, mivel csak másfél esztendeje jött egy idegen városból, nem is azért, mert Bergsonnénál lakott, aki jóformán senkivel se érintkezett, bár régen a városban élt már. De Finn egészen más volt, mint a többi. Az iskolatársaival nagyon ritkán töltötte együtt az időt. Legszívesebben kint a kikötőben járt-kelt, az ott veszteglő hajók fedélzetén, a tengerészek, halászok és rakodómunkások közt. Roppantul erős volt és rendkívül nyakas természetű. Résztvett a matrózok verekedéseiben is, amelyeknél gyakran kést rántanak elő s vért ontanak. A legelső botrányos eset, amelynek híre Svanöe Finnről a városban elterjedt, az volt, hogy tavaly ősszel a rendőrségre idézték, hogy tanuskodják egy vereedésről, amelynél kevés híjján megölték egy spanyol matrózt. Ha különben az utcán találkoztak vele és melléje szegődtek, nagyon barátságosan és kedvesen tudott beszélgetni. Rendszerint tele volt a zsebe kétszersülttel és más jó tengerészedellel, mit a hajókon kapott. Néhány fiut föl is vitt a hajókra és megnézték a kajütöket s a gépeket. Az efféle helyeken jól ismerték és szívesen látta mindenki. Hogy nagy hajókötélzetten öreg, edzett tengerészek módjára mászkált és fönt az árbockosárban merészelt hintázni, ez neki semmiség volt. Csinált ő különb dolgokat is . . . amikor például egy gyapjuszállító hajó orráról fejest ugrott a mély tengerbe!

Az iskolába sokszor egyedül ment s haza is úgy tért. Hátul ült az osztályban és a dolgozatait ritkán végezte el rendesen. Mindig akadt valami baj vele. Vagy nem készült el a házfeladattal, vagy engedelem és ok nélkül elkésett az iskolából, vagy ő maga írta alá a bizonyítvány-könyvecskéjét.

Amióta egyszer jól elverte a hosszú Johnson Benedeket, a legerősebb fiut az osztályban, senki nem mert kikezdeni vele. Egyébként mogorva és barátságatlan volt az iskolatársaival, dacos és engedetlen a tanárokkal szemben. Csupán a kisebb diákokkal, az első-második osztályosokkal szemben tudott néha roppantul kedveskedni. Ép a kicsik miatt tüzött össze annak idején Johnson Benedekkel. A hosszú Johnson szerette kinezni, pofozni is az apróságokat, de egyszer csak elébe állt Svanöe Finn és nyugodtan ráparancsolt, hogy azokat hagyja békében és menjen az utjukból. Benedek nem hajlott a szép szóra s aztán kezdődött a haddelhadd! Nielsen Péter és Bugge Svend, akik szintén sokszor különváltak a többitől és kettesben kalandoztak, régóta szerettek volna már a titokzatosnak látszó Finnrel pajtáskodni. Különböző alkalommal találkoztak vele a külső kikötőben, mert ők is gyakran eljártak oda. De olyankor nem tornásztak az árbochegyén, nem volt részük nyaktörő vállalkozásokban. Nem. Csak kis felfedező utazásokat tettek messzibbfekvő helyekre, megvizsgálták a hajóroncsokat, amelyeket a tengerár kilökött a partra, vagy ritka köveket és mindenféle csodálatos csigát, moszatot gyűjtöttek. Közben észrevették,

hogy Svenöe Finn talpraesett fiu. aki sok érdekes dolgot tud és egyáltalában nem valami ostoba fickó, sőt nagyon érdekes dolgokat mesélt ismeretlen dolgokról. Így találkoztak azon a szerencsétlen délelőttön is, amikor a keserves végű csónak-kirándulást megtették . . .

Bergsonné egyedül lakott egy dombon, ép a vásártér szélén, ahol a fiuk labdázni szoktak. A kis házikóban, amely előtt keskeny kert huzódott, valamikor egy pék lakott és a műhely ott volt még — egy magaskéményü, omladozó kemencével — a hátsó udvarban.

— Jó, hogy Bergsonné nincs otthon — mondotta Nielsen Péter, amikor a dombhoz értek.

— Igen, mindig olyan sötéten és mogorván néz.

— Nem is valami nagyon kedves Finnhez, tudod-e?

— Bizony! — felelt Svend. — Furcsa asszony, ezt hallottam, amikor Kallard tiszteletes ur a mamának beszélt.

— Na hát, ő pedig csak tudja!

Svend aztán egész sereg kérdéssel halmozta el, amire elmesélte, hogyan ráncigálta ki az ágyból Bergsonné a beteg Finnt. Péter fölébredt, amikor Finn megrezsent és fölkiáltott s aztán mindent hallott. Bugge Svend nagyon különösnek találta ezt; épenséggel nem tetszett neki.

Becsöngettek a házba. Egy öreg leány óvatosan nyitotta ki az ajtót és fürkészen nézte őket. Olyan volt, mint valami vén, gonosz buldogg.

— Mit akartok? — förmedt rájuk.

— Itthon van Svanöe Finn?

— Persze — de nem jön ki.

— Szabad bemennünk, hogy meglátogassuk?

— Mit? Meglátogatni? Nem, szó se lehet róla.

Ezzel becsapta az ajtót.

A fiuk szomoruan fordultak meg, egy kicsit mendegéltek, aztán leültek egy köre. Nagysokára így szólalt meg az egyik:

Ez borzasztó lány volt!

— Én igazán megijedtem tőle — felelte a másik Nielsen Péter.

— Vén csoroszlya! Mintha olyan nagy baj lett volna, ha beenged.

Szóltanul ültek egy ideig, aztán így folytatta Péter:

— Te, kerüljünk alá az udvarra és kopogtassunk a Finn ablakán.

— Tudod, melyik az övé?

— Voltam már ott.

Visszamentek, a kertet megkerülték és úgy surrantak az udvarra. De nem értek föl az ablakhoz s egy követ dobtak rája . . .

Nemsokára megjelent Finn, kabát és mellény nélkül. Nagyon rossz színben volt.

— Finn! Finn! Nyisd hát ki!

Finn gondolkozott kissé, aztán óvatosan körülnézett s végül kinyitotta az ablakot.

— No, mi az? — kérdezte halkán.

— Jó napot, fiu! Mikor jössz már az iskolába?

— Nem tudom.

— Hallani akartuk: hogy vagy?

— Köszönöm, rosszul.

— Nem jól érzed magadat?

— Bizony nem.

— A fejed fáj?

— Nem.

— Hát hol?

— Valami nagyon sehol se.

— Nagyon beteg vagy, Finn?

— Nem én.

— Nem vagy beteg? ... Hát akkor ...

— De hogy kerültök ide?

— Az a vén lány nem akart beengedni.

Svanöe Finn haragosan dörmögött.

— Mindjárt gondoltam ... Szervusztok, fiuk!

Aztán becsukta az ablakot és eltűnt.

Egy ideig még bámészkodva álltak ott, majd a konyha felől zajt hallottak s elfutottak ...

Másnap Péter és Svend megint gondolatokba merülve baktattak át a vásártéren.

Finn miatt töprengtek, aki tegnap zöldesen sápadt arccal álldogált az ablaknál és valósággal ijesztően nézett ki.

És az a szörnyü cseléd! Micsoda arcot vágott Finn, amikor emlegették!

Az egész roppantul furcsa volt, épenséggel titokzatos és ennek a magyarázatát meg kell találni!

Igy aztán megint besurrantak a hátulsó udvarba. Ezuttal még több kavicsot dobáltak föl az ablakra, amíg Finn megjelent.

— Mit akartok már megint? — szólalt meg.

— Mi ... mi olyan csunyának találjuk, hogy sose jössz ki.

— Nem, azt nem tehetem.

— Az ágyban fekszel?

— Nem, fönt vagyok.

— Hát akkor ... tehetnénk valamit érted? Például ... elhozzuk az iskolai feladatokat? Hiszen már régóta hiányzol.

— A latinban már új konjugációnál tartunk — tette hozzá Svend — és a számtanban is messzibb vagyunk.

— Nem érdekel.

— Hát . . . hát kell tán egy érdekes könyv? Én kaptam két új indián-történetet.

Svanöe Finn egy kicsit elgondolkozott. Hirtelen elfintorította az arcát, csodálatos módon, majdnem úgy látszott, mintha sirni kezdene, aztán megrázta a fejét, bezárta az ablakot és eltűnt.

Péter és Svend némán álltak ott . . . Végre megfordultak. De amikor ép a sarkon be akartak kanyarodni, fojtott kiáltás ütötte meg a fülüket:

— Pszt! Pszt!

Finn szólt az ablakból, mire gyorsan visszafutottak.

— Kell az indián-könyv?

— Nem, az nem! De halljátok, fiuk . . . hazamehetnétek, hogy valami . . . ennivalót hozzatok. De úgy, hogy senki se lássa.

— Enni? — Péter és Svend elbámultak, mintha nem jól hallották volna.

Svanöe Finn azonban újra elfintorította az arcát ép olyan furcsán, mint azelőtt és becsapta az ablakot.

A két fiu pedig elrohant, mintha valami ördög volna mögöttük. Csak messze kint az utcán állottak meg és szomoruan néztek össze.

— Éhezik! — suttogta Bugge Svend.

— Még halálra éhezheti az a nő! — mondta Nielsen Péter.

Aztán megegyeztek, hogy rögtön hazasietnek, egy kicsit megdézsmálják az éléskamrát, s később találkoznak.

Bugge Svend ért először a találkozóhelyre egy nagy dobozzal és azonkívül egy zacskó is volt nála. Nehezen várta Pétert, aki viszont egy kosarat cipelt a karján.

— Na, mid van? — kérdezte Péter.

— Biz egy kicsit nehéz volt . . . a leányok miatt alig tudtam . . . De mégis készítettem hat darab vajaskenyeret és aztán szereztem egy darab birkasajtot . . . Itt pedig . . . nézd csak . . . ez aztán jól fog esni neki!

Óvatosan fölemelte a doboz tetejét s Péter kíváncsian nézett beléje, minthogy azonban már alkonyodott, nem látta, mi van a skatulya mélyén.

— Torta! — szólt Svend. — Finom dióstorta, a tegnapi vendégségből maradt! . . . És te?

— Lásd, a mi Stinánk olyan derék lány, ha az ember bánni tud vele. Azt mondtam neki, hogy egy szegény fiunak vinném, aki inségben szenved: Adott is sok vajaskenyeret és egy borjusültet, ami ebédről maradt, aztán burgonyát, de még egy kis lábast is huslevessel.

Csaknem egészen besötétedett már, amikor Bergsonné udvarára értek. Finn ablaka is sötét volt. Svend nem tudott jelt adni,



Óvatosan fölemelte a doboz tetejét s Péter kíváncsian nézett beléje...

OSZEK



annyira tele volt a keze. Péter azonban szépen letette kosarát a földre s apró kavicsokat dobált föl.

Az ablak hangtalanul kinyílt.

— Itt vagyunk. Nyulj csak le, amennyire tudsz és vedd át.

Finn, akiből csak a fehér ingujj látszott, kihajolt és először a Svend dobozát fogta meg.

— Vigyázz a tortára, mert a hab kifolyik.

— A kosarat is... csak a lábasra vigyázz — mondta Péter — mert abban leves van.

— Vized van?

— Igen — suttogott Finn. — Nincs is más... Pszt! Jön valaki!

Erre becsukta az ablakot s a két fiu elsompolygott. Szólni nem mertek, amig messzire, biztosságban nem érezték magukat.

— Remélem, hogy nem ment be, mielőtt Finn az ennivalót eldughatta volna.

— Az utálatos!

— Azt hiszem, maga Bergsonné volt.

— Te Péter... ez a szegény Finn éhen vesztetett volna!

— Igen, mi biztosan az életét mentettük meg.

— Ugy is kellett, hiszen ő megmentette a mienket... kint a tengeren.

— Bizony.

Tovább haladtak egy darabig, aztán Svend folytatta:

— Olyan sötét volt nála.

— Még lámpát se kap.

— Gonosz teremtés lehet az Bergsonné!

— Mint valami boszorkány, amilyenekről a mesékben olvasni.

... Két nap múlva ijedten, sápadt arccal lépett be Stina a szobába és ezt suttogta:

— Bergsonné fia, az a borzasztó gyerek van kint és mindenáron Petivel akar beszélni.

Péter kisélett és Svanöe Finn a folyosó végére vezette. Ott dugta el a magával hozott kosarat.

— Látod itt van... Nagyon, nagyon köszönöm.

Péter örült, hogy sötét volt; érezte, hogy elpirult.

— És aztán nem beszéltek erről a esetről; sem te sem Svend... ugy-e?

— Amint akarod, nem.

— Tudod, hogy a néni milyen... és aztán...

— Értem, mit gondolsz és hallgatni fogok.



Elmult az ősz és megjött a tél — óriási havazással. Köröskörül, a város szélén vidám gyermekhad lepte el a fehér halmokat, mihelyt az iskolai tanítás véget ért s az ebédet elfogyasztották.

A hajótörésről, amely Svanöe Finnékkal a tengeröbölben történt, már egészen megfeledkeztek. Finnrel sem törődött senki. Ő maga is csöndben maradt és határozottan szorgalmasabb tanulóvá lett. Különben pedig a fiuk alig érintkeztek vele. Néhányan mesélgették, hogy messzi kint, az Ólomhegyen látták olyan fiukkal, akikkel a tengerparton barátkozott össze.

Csak az tünt föl az osztálytársainak, hogy még mindig sápadt s egyáltalán nem jó színben van.

— Az a vén boszorkány — mondta Bugge Svend — biztosan koplaltatja.

Többet aztán nem beszéltek Finnről, amíg egy ugrással hirtelen az érdeklődés középpontjába nem került.

Igazán egy ugrással, amelyet *szki-jén* tett.

Az iskola március elején nagy szki-versenyt rendezett az Ólomhegy lejtőjén. Minden évben volt ilyen, de az idén sokkal érdekesebbnek ígérkezett, mint máskor. Mert hát új tanár jött az őszzel Krisztiániából, a fiatal Jörgensen, aki többször első díjat nyert az országos bajnoki versenyekben és a fiukat egészen új módszerrel, alaposan megtanította a szki-futásra és a különböző ugrásokra. Több leány is részt vett a kellemes tanfolyamban s néhányan jól belegyakorolták magukat a hosszú fatalpakon való sportra.

A városnak majdnem egész lakossága kivonult a versenyhez és a fehér hegy már kora délután tarkállott a sok kíváncsitól. Gyalog, lovon, kocsin és szánkón jöttek egyre-másra és csakhamar széles, fekete embergöyörű övezte a hegyoldalt, amely fenyőgallyakkal és zászlókkal volt földszitve. Azon a részen, ahol a versenyzőknek le kellett ugraniok, tribünt emeltek és a leterített deszkapadon foglalt helyet a versenybírószág, továbbá az igazgató, néhány tanár, a polgármester és neje stb.



Gyönyörű ivben szelte át a levegőt, hosszan lebegett, mintha soha sem akarna már földet érni, a míg végre könnyedén, biztosan lejutott.

OSK



Legszebb volt az ugró-verseny. Haasted Krisztián kapta az 1. számot. Szédületes gyorsasággal siklott alá és ugrott le a magaslatról. De fölbukott s égnek meredő lábakkal terült el, amire haragosó kacaj támadt.

Aztán jött a többi. Néhányan állva maradtak a domb szélén, mások rosszul ugrottak és a hurrá-kiáltások váltakoztak gunyos nevetésekkel.

A 16., 17., 18., 19. és 20. számú versenyzők sorra elvágódtak és már úgy látszott, hogy csupa ügyetlen alak vonul föl. Akkor jött a 21-es: Svanöe Finn.

A nekiiramodás után leguggolt a magaslat szélén s teljes erőből ugrott le. Gyönyörű ivben szelte át a levegőt, hosszan lebegett, mintha soha se akarna már földet érni, amig végre könnyedén, biztosan lejutott.

Ez nagyszerű ugrás volt, még annál is hosszabb valamivel, amelyet Jörgensen tanár végzett.

Ha más fiu lett volna, nagyon sokáig dörgött volna a hurrá! — de így kicsit tartózkodóan hangzott a tetszés nyilvánítása.

Háromszor kellett az ugrást megismételni. Többé-kevésbé jó volt a versenyzők mutatványa, de egyikét se lehetett a Finnével összemérni. Ő mindig egyformán szép és könnyed ugrást végzett. Hazamenet mindenki elismerte róla ezt.

A díjak kiosztása másnap történt meg az iskolai tornateremben, de még este összegyűlt a versenybizottság, hogy a díjak kiosztásáról döntsön. Javában tanácskoztak az igazgató ur szobájában, amikor belépett a felesége.

— Egy hölgy van itt — mondotta a direktor urnak — és sürgősen akar veled beszélni.

Az igazgató kisietett és amikor nagysokára visszatért, komoly arccal jelentette, hogy Bergsonné hívatta ki és nagyon kérte, hogy az első díjat a világerért se adják oda Svanöe Finnek, a nevelt fiának, mert különben még inkább elbizza magát és majd neki kell a fiu rossz viselkedése miatt szenvednie . . .

Másnap diszes ünnepség keretében osztották ki a díjakat. Tizenkét órára egészen megtelt a tágas helyiség. Először Jörgensen tanár mondott beszédet a szki-sportról, a norvégeknek erről a régi, szép és egészséges sportjáról. Ugy látszott azonban, mintha valami nyomná a szívét. A fiatal tanár, aki máskor olyan vidám és mosolygó arcú volt, ma komoran nézett maga elé.

Aztán előlépett az igazgató ur és kihirdette:

— Az első díj, egy szép, nagy ezüstserleg Sveigard Antal Mártonnak ítéltetik.

Csendes moraj futott át a termen. Sveigaard közelébb ment, botorkálva haladt az emelvényig és e közben hátrafordult mindenki, hogy Svanöe Finnt lássa.

— A második díj, egy ezüst kanál késsel — folytatta az igazgató — Svanöe Finnt illeti meg.

Finn krétafehér arccal vette át, meghajolt egy szó nélkül, aztán megfordult és ment — nem a helyére, hanem kifelé. Az emberek már nem figyeltek az igazgatóra, aki a harmadik díjról kezdett beszélni.

Az ajtónál állott Ibenfelt, a pedellus.

— Engedjen ki — mondta Svanöe Finn.

— Nem az ajtó zárva marad.

— Nézze csak, Ibenfelt bácsi — szólt Finn. — Ezt magának adom... és engedjen ki.

Az iskolaszolga értelmetlenül bámult a kezébe nyomott dobozra, amelyen a jutalomdíj ragyogott és szinte gépiesen kinyitotta az ajtót.

A jelenetnek ezt a végső részét már csak a legközelebb ülők látták...

Délután Jörgensen tanár kopogtatott be a Bergsonnék kapuján s a vén cseléd nyitott ajtót. Finnt kereste, de a leány azt mondta neki, hogy a szki-jével távozott. Később rá is akadt az Ólomhegy-nél. Beszélgetni kezdett vele a havas utról, az időről, majd egyszerre így folytatta:

— Az igazgató ur holnap ki fogja jelenteni... ezt kikötöttem... de szívesen megmondom előre, hogy te érdemelned az első díjat. De a versenybírók tagjai nem találták helyesnek, hogy neked kiadják, mert olyan zabolátlan és gögös természeted van... Én azt hiszem, megérdemli az első díjat, aki olyan kitűnően végezte a dolgát, de az urak másképp vélték... A nevelőanyád mondta...

Finn hirtelen megállt s tágra nyílt szemmel nézett a tanárra. Jörgensen majdnem zavarba jött.

— Mondd csak, fiam — szólt aztán — még mindig olyan rosszul viselkedel?

Finnek összeszorult torka és nem felelt. A tanár vigasztalón kezdett hozzá beszélni. Kitért belőle a kétségbeesés, nem tudta visszatartani a hangos zokogást. Gyorsan futott tovább, sebesebben, mint ahogy addig haladtak s csak a város szélén állott meg, amikor elakadt már a lélekzete és fulladozni kezdett.

Ott elbucsuztak s a tanár szótlánul megszorította a diák kezét...

*

A „Batticola“-hajó utrakészen állott rakományával a kikötőben, hogy New-Yorkba induljon. Nagy gyermekcsapat rajzott kö-

rülötte, élükön Börning Gyula, a kormányos fia, akit hajósinasnak vettek föl s ezért büszkén járt ide-oda a fiuk közt.

Börningnek egyetlen jó barátja volt: Svanöe Finn, akivel mindig együtt volt és most is csak az ő kedvéért állott szóba a diákokkal.

Amikor Bugge Svend a tengerpartra ment, oda szólt Nielsen Péternek:

— Hallod-e, Peti, nem érzel te is valami különöset, ha Finnt meglátod?

— Nem én.

— Tudod, nekem mindig fájni kezd a szívem, mintha rosszat tettem volna... és Finn tudná is.

— Hát... most, hogy mondod... bevallom, én is...

— Te, ha egyszer kárt tesz magában?

— Finn? Megbolondultál?

— Olyan az arca, mintha ilyenfélét tervezne... Félek...
Ha egyszer a tengerbe ugrana!

— Hogyan beszélhetsz ilyet?

— És kihuznák, de már halott volna... És eltemetnék... És senki se tudná... a mit ketten tudunk.

— Istenem, ne mondj ilyen borzasztókat.

Svend elgondolkozott, aztán így folytatta:

— Mint valami két betörő, úgy járkalunk a titkunkkal... Emlékszel, amikor Finnrel kieveztünk a nyílt tengerre és vihar lett?

Amikor Finn mondta, hogy imádkozzunk el egy Miatyánkot... Már úgy volt... elpusztulunk... és megmentett.

Finn pedig ezalatt elmondta Börning Gyulának, hogy már nem bírja ki tovább otthon és megbeszélték, hogy elbujtatja a hajón... Megy Finn is Amerikába.

— Éjfél előtt ne gyere — mondta Gyula. — Addig sokat isznak az emberek bucsuzóra és nem veszik majd észre... Az apám hidjánál találok a csónakot... nincs lelakatolva. Amilyen csöndben csak tudsz, úgy evezz a „Batticolá“-hoz. A ruhacsomagot hátadra kösd és úgy másszál föl a csigaláncon... Elül, a korlátnál foglak várni. Lent a szénában elrejtelek majd.

Finn szeme föl villant.

— De ha észrevesznek, a tengerbe ölöm magamat.

— Ne félj attól! Vigyázni fogok. Holnap fölszedjük a horgonyt és holnapután kint leszünk a nyílt tengeren.

Éjjel féltizenkettőkor fölriadtak a város lakói. Két ágyulöves dörgött és dulta föl az éjszakai nyugalommat. A városban tűz ütött ki.

Az emberek kiszaladtak az utcára és nemsókára megtudták, hogy Bergsonnénál ég. Nagy részvétellel emlégették, hogy a szegény

asszonyának egyetlen házikója, minden vagyona pusztul el. Ingebrigtsen asztalosmester elmondta, hogy nincs biztosítva, amire még inkább sajnálkoztak.

De aztán kiderült, hogy csak egy fáskamra gyuladt ki az udvaron és a tűzoltók hamar elfojtották a veszedelmet. Loe, az öreg rendőr később jelentést tett Sveigaard rendőrkapitánynak, hogy negyed tizenegy órakor ment el a Bergsonné háza előtt és világságot pillantott meg a fáskamránál. Oda sietett s észrevett egy fiút, aki hirtelen elrohant. Csakis Svanöe Finn lehetett. Nemsokára kicsapott a láng a fáskamrából.

A legérdekesebb az volt, hogy Svanöe Finn eltűnt a házból. Másnap nem jelentkezett az iskolában s széltében-hosszában mesélték, hogy ő gyújtotta föl a fáskamrát és talán a házzal is megteszi, ha Loe rendőr oda nem érkezik.

Az utcán összeverődtek az emberek és az egyik csoportban Ingebrigtsen asztalos így szólt:

— Én azt hiszem, hogy ez a züllött fiu a „Batticolá“-n szökött meg!

— Azzal ugyan nem sokat ér, — mondta Kjerzebom, a fűszerkereskedő — mert a hajó először Leithbe megy. Csalódik a fiu. ha azt hitte, hogy meg se áll Amerikáig. Csak egy táviratot küldenek Leithba a rendőrségnek s a legközelebbi hajón visszahozzák Finn urat.

Este félhét órakor a szobájában üldögélt Nielsen Péter és a számtani föladatával kinlódik, amikor valaki halkán, óvatosan kopogott.

Péter az ablakhoz szaladt és kinyitotta, majd kérdezte, hogy ki van ott, mert a sötétben nem látta.

— Gyere ki a kapualjába — hangzott a válasz.

Svanöe Finn volt, aki remegő hangon szólt:

— Péter, engedj föl a régi szénapadlástokra és szerezz valami ennivalót, ha lehet... és valami takarót, mert borzasztóan fázom... Fölgyújtottam a fáskamrát... El kellett mennem — a „Batticolá“-n. De Loe rendőr észrevett... A régi kemence kéményében huzódtam meg, mert kerestek... Ma este tovább akarok állni.

— Gyere csak velem.

Fölvezette a padlásra, aztán lefutott Stinához, a szobalányhoz és ennivalót kért „egy szegény koldusgyerek számára“. Nagynehezen megkapta. De amikor Finnhez fölsurrant, hasztalanul tette elébe. Finn a mellére szoritotta kezét, enni nem akart és Péterből egyszerre kitört a zokogás, amint a sápadt arcú, nagybetegnek látszó Finnt nézte.

Péter aztán elszaladt Svendhez, hogy tanácskozzék vele, majd együtt keresték föl Sveigaard Tónit és hosszú töprengés után leg-

jobbnak vélték, ha Jörgensen tanárt értesítik. Nagyra becsülték és tudták róla, hogy Finnt nem rossz szemmel nézi. A tanár figyelmesen végighallgatta őket, aztán csöndesen szólt:

— Te Sveigaard, hazasietsz és megmondod az édesapádnak, tiszteltetem, jöjjön el Nielsen konzul urhoz. Te Svend, ugyanezt mondd atyádnak. Látjátok, fiuk, ez nagyon komoly dolog és örülök, hogy felkerestetek. Svanöe Finn egy szerencsétlen fiu és meg kell próbálnunk, hogy segítsünk rajta. Péter, most gyere, hozzátok megyek.

— De kérem, tanár ur, én megigérttem Finnek, hogy nem árulom el.

— Nem fogod megbánni, hiszen a Finn javát akarom.

Komoly értekezlet volt aztán Nielsen konzul irodájában. Megjelent az öreg Bugge, Sveigaard kapitány, az igazgató, Jörgensen tanár és a három fiu.

Svend elejétől-végig mindent elmondott. Néha közbeszólt Péter, vagy az urak kérdeztek. Az elbeszélés akadozva indult meg, de aztán nekibátorodott Svend és elmondta, hogy mi történt az őszszel, a Sodeland Tóbiás csónakán. Kiderült, hogy nem Finn csábitotta őket oda és az is, hogy csak Finnek köszönhetik az életüket. Különösen Svenddel kinlódott, amikor a csónakot fölborította a szél és ki akarta menteni. Aztán visszaugrott a tengerárba, hogy Pétert is megmentse. Végül sirva mondta Péter:

— Azt mondta Finn, ne szóljak senkinek... öngyilkossá lesz, ha ma este a hajón el nem tud szökni, mert a Bergson néni kinozza.

Az urak sokáig hallgatták, amikor a fiuk bevégezték mondójukat s azután elhatározták, hogy lehozzátják Finnt a padlásról. Halálsápadt arccal, piszkosan jelent meg a fiu; szeme tágranyilt s tekintete zavarodottan járt körül... Bugge polgármester szólalt meg először:

— Hallom, hogy megmentetted a fiam életét. Köszönöm Finn. Későn jön a köszönet... de csak ma este tudtam meg.

A fiu elé nyujtotta kezét és Finn bámulva nézett rá.

— Én is nagyon köszönöm — szólt Nielsen konzul és megszorította a diák kezét. — Ül le fiam, miért gyujtottad fel a nénid és nevelő-anyád házáat. Azt hallottuk ma, hogy rosszul bánt veled... Előttünk mindenről beszélhetsz... Csak őszintén!

A három fiut kiküldték s azután beszélni kezdett Finn. Nehezen, lassan ment... többször megszakította a kitörő zokogás. Tíz óra lett, amikor Nielsen konzul és az igazgató átment a fiukhoz:

— Na, gyerekek, — mondotta a direktor — hazamehettek. Megegyeztünk, hogy senkinek nem szólunk ezekről a dolgokról... Finn most nagyon megvan törve. Nielsen ur olyan szives, hogy ma

éjjel szállást ad neki. Egyelőre senkinek nem szabad megtudni, hogy mi történt. Még csak annyit . . . hogy derék, becsületes cselekedet volt, amit ma végeztetek . . . Jó éjszakát, fiaim!

Antal és Svend elbucsztak. Nemsokára a többi vendég is hazatért . . .

Másnap olyan különös volt Svend, Péter és Antal számára, amikor a pajtásaik Finnről beszéltek az iskolában és azt mesélték, hogy Svanöe Finnt elfogták Leith-ben . . . Azalatt nagy tanácskozás folyt ismét Nielsenéknél, akikhez elhívták Waage plébánost is. Elhatározták, hogy a plébános ur beszél Finnel és felkeresi Bergsonnét is . . . Az utcán mindenfélét fecsegték.

Két nap mult el. Finn már fölkelt az ágyból, de az utcára nem ment ki a Nielsenék házából. Este végre mindent megtudott Péter az édesapjától, aki így szólt hozzá:

— Na, Peti, elmondhatod a barátaidnak, hogy Svanöe Finn dolga rendben van. Holnap megy a Besterlide fedézetére. Rendes matróz lesz belőle Krisztersen mellett, akinek gondja lesz rá. A fiu tengerre vágyik és legyen meg az akarata. Bergsonné rosszul bánt vele; jobb, ha tőle elkerül. A plébános ur utján szépen rendeztünk mindent. De ti, fiuk, ne kotyogjatok . . . A mit erről az esetről tudsz, azt ne kürtöld ki és szólj Antinak, Svendnek is, hogy megbizunk itt bennetek.

Másnap reggel maga Nielsen konzul ment Finnel a külső kikötőbe, ahol a remek hajó már fölvont vitorlákkal, utrakészen várt. Nemsokára el is indult Svanöe Finnel együtt.

Péter és Svend nagyon meg voltak elégedve ezzel a fordulattal. Amikor az iskolába mendegéltek, Péter vigan szólt:

— Örülök, hogy Finn így járt.

— Bizony! Végre megszabadult a szenvedésektől. Az a Bergsonné iszonyuan bánt vele. A szüleim egészen fölháborodtak, amikor a levelekről értesültek.

— Miféle levelekről?

— Egy kis bádogdobozban rejtegette Finn azokat. Nem tudom, mi volt bennük; talán Stina hallott róla.

Délben faggatni kezdte Péter Stinát, de a leány nem akart beszélni.

— Bergsonné kinozta Finnt? — kérdezte aztán Péter.

— Az igaz.

— És mi volt a levelekben?

— Nem olvastam, Péter. A legrosszabb az volt, hogy maga a fiu olvasta és olyasmiket tudott meg, amelyekről jobb lett volna nem tudnia.

— Nekem megmondhatod, Stina.

— De ha nem neked való! Csupa bünös csunyaság. Bergsonné



Másnap reggel maga Nielsen konzul ment Finnel a külső kikötőbe, a hol a remek hajó már fölvont vitorlákkal, utrakészen várt.

OSZK



OSZK KÖNYVTÁRA

sok évvel ezelőtt férjhez akart mennie a Finn apjához. De hiába! És ezért gyűlölte a Finn anyját. Halála után pedig magához vette a fiut . . . és gyalázatosan bánt vele.

— És minderről tudott Finn?

— Igen. Így aztán nem szabad csodálkozni rajta, hogy olyan elvadult fiu lett — kis gonosztevő, ahogy mondani szokták.

— De most, Stina, — végezte Péter ragyogó szemmel — meg-lásd, mi lesz belőle: egy wiking vagy egy Tordenskjold! (Hires norvég tengeri hős.) . . .



OSZK

Nemzeti Szabványi Könyvtár

A fiuk nagy izgalomban voltak. Hogyne, mikor érkezett a tavasz, a football-játék ideje. A magaslatokon is olvadozott már a hó és a város szélén, a tágas vásártér szinte hivogatóan várta őket. Folyt is a játék kora délutántól késő estig; amig csak lehetett, repült a nagy bőrlabda és vidám gyermekzaj verte föl az egész környéket. Mind-mind odavonultak. Iskolák és osztályok szerint osztottak széjjel a hatalmas területen s a kis elemisták ép oly lelkesedéssel métáztak, mint a hogyan a gimnázisták, még a hetedik és nyolcadik osztályosok is, footballoztak. Puffogtak a faverők, röptek a labdák és kipirult arccal szaladgáltak a fiuk. A nagy mezőség tarkállott és nyüzsgött rajta a sok fürge alak, mint a tengeri szirten, ha északra vonuló madárraj ereszkedik le rája.

Pompás élvezet!

De hiába: leszállott az est s egyre sűrűbb fátyolt borított a tengerre és szárazföldre. Besötétedett és a fiuk kisebb-nagyobb csoportokban indultak hazafelé. A labdaharc és a lárma elcsöndesült, de azért sokan nem nyugodtak meg, a fáradság nem bágyasztotta még el őket és a vacsora idejéig tovább játszottak az utcán. Csak az öregek sétálgattak nyugodtan, a fiatalabbak azonban pajkosan nyargalásztak s még gyorsabban iramodtak tova, ha egy-egy szigorú rendőrt, vagy egy haragos polgárt vettek észre, aki el akarja csipni őket. Mert bizony pajkos tréfákat is üztek némelyik járókelővel s aztán ugyancsak menekülni kellett!

De a homályos májusi estén annyi minden is akad, ami kísértetbe viszi az embert. Itt egy kapucsengő, amelyet meg lehet huzni . . . ott egy veszteglő tejeskocsi, amelynek lovát hirtelen vágatásra ösztönzi a frissen vágott fűzfavessző . . . amott egy nyitott földszinti ablak, amelyen át néhány kavicssal fel lehet riasztani a gyanutlanul üldögélő házbelieket. Aztán a pékbolt, hová tiz fiu is beköszönt egymásután és szerény, illedelmes arccal — egy méter vörös selyemszalagot kér. A péktől! S a többi számtalan diákcsinny, ami persze nem válik dicséretükre.

Különösen a Nielsen Péter osztályában voltak ilyen fiuk, akik tizen-tizenketten csattangoltak esténként a környék lakóinak bosszuságára. A város egyes részeiben már alig mertek mutatkozni. Vagy legalább egy időre be kellett szüntetni a barangolást, amíg a rendőrök, pékek, mézárások s más kereskedők kissé el nem feleljtik a történeteket.

Csak egy helyről nem tágitottak soha. Ez a vén Bratsberg háza volt, fent a dombon, Nielsen Péterék házával szemben.

A vén Bratsberg valamikor tanár volt, de már rég nem járt az iskolába, hanem csak az asztronómiai (csillagászati) intézetbe, amelynek ő lett az igazgatója. Reggel, délben, délután és este ment oda, azaz jött onnan. Lassan és megfontolva lépegetett, az aranyfogós sétabotra támaszkodván. Ha a polgártársai köszöntötték, nyájasan emelte meg szürke cilinderét és mindig mosolyogva fordult be kis házába is, amelyet Slmensen kisasszony tartott már sok esztendő óta példás rendben.

Az öreg Bratsberg nagyon nyugodt és egyforma életet folytatott — a májusi estéig, amelyen Nielsen Péter és pajtásai először vetették szemüket a Simensen kisasszony kitárt konyhaablakára. Nagyszerű, milyen könnyű oda papirbombákat hajigálni! Ezt gondolták és nagyon meg voltak elégedve, amikor Simensen kisasszony mérges arcát látták az első dobás után.

Azontul pedig minden este megállottak az öreg Bratsberg házá-nál, hogy valami „höstettet“ vigyenek véghez. Vadul nyomkodták a villamos csengőt és akkora lármát csaptak, hogy Simensen kisasszony már szinte azt hitte: ég a ház! Majd kőzapor hullott az immár gondosan becsukott ablakra és valóságos indiánüvöltés zugott feléje. Amikor pedig az örek Bratsberg közeledett, mindenféle parittyakő repült a cilinderéhez és egyéb kellemetlen meglepetés is várta.

Bosszantó volt az öreg ur, hogy az ilyen támadásra haragnak vagy csak sértődésnek is egyetlen szavát se hallatta. Teljes nyugalommal hozta megint rendbe a kalapját, letörülte a kabátját és szépen tovább állott, amíg a kapuján be nem lépett. Bratsberg házából soha nem hallott a rendőrszem aféleket, hogy „utcagyerekek“, „garázdálkodó suhancok“, „gonosz ködobálók“, — amint azt mások panaszolták. S ép ez ingerelte a fiukat még inkább.

Nem mult el egyetlen este anélkül, hogy valami merénylet a Bratsberg házá-nál ne történt volna.

*

Nielsen Péter sietett haza, amilyen gyorsan csak tudott, mert az óra már rég nyolcat ütött. Ma ismét későn érkezett a vacsorához.

Tulajdonképen „kétlaki“ életet folytatott. A világ két részre volt osztva az ő számára és házuk kapuja volt a választófal. A leg-

nagyobb élvezet s az egész arany szabadság kívül volt, ahol az elsőkhöz tartozott és másoknak parancsolt, — idebent bizony pedig nem tehette, amit akart, hanem engedelmeskednie kellett.

A számtani feladatot még nem csinálta meg holnapra és a földrajzot se tanulta meg. Aztán megint öccédulát is kapott, amit a papának meg kellett mutatnia, hogy aláírassa. Ezzel persze várhat reggelig, amikor a papa még az ágyban fekszik és álmos. Bajosabbnak látszott az a nagy lyuk a nadrágján. Gyalázat! Az utolsó percben, amikor a rendőr elől szaladtak, a kerítésnél egy szögbe akadt. Érezte, hogy a lábán fáj a seb s vérzik még. Nem tudta, hogyan adja ezt az édesanyja tudtára, — éppen ma, amikor az új nadrágot vette föl, míg anyja a régi lyukat — tegnapiról — befoltozta.

Itt a kapu. Péter átkukucsált a Bratsberg házba és hirtelen kitért belőle a nevetés. Ma este olyan tréfát üztek az öreggel, amelyet soha még. Az utcán át félméternyire a kövezet fölött egy zsinórt feszítettek ki. Aztán elgondolkozva jött az öreg és megbottlott a zsinogben. Kevés híjján orra bukott. A kalapja messzire röpült, a botja szintén és olyan kacagtatóan forgolódott, amíg végre az egyensúlyát visszanyerte, hogy Péternek hangosan föl kellett nevetnie, amint eszébe jutott.

De ez a nevetés az utolsó tette volt ezen a világon. Kinyitotta a kaput és a másik világba jutván, bűnbánóan, komoly arccal megdegélt beljebb, ahol nem parancsolt másoknak, ahol nem tehette, amit akart, — de mit nem is illett volna tennie!

Amikor Nielsen Péter másnap az iskolából hazatért, találkozott az édesapjával, aki ép az irodájából jött. S amikor együtt az utca sarkára értek, szembe jött velük az öreg Bratsberg. Apja barátságosan üdvözölte s azután mind a hárman együtt mentek tovább. Apja és Bratsberg élénken beszélgettek, Péter meg szerényen haladt mellettük, lesütött szemmel, csak a könyveire nézván. Olyan furcsa volt: ilyen békésen együtt menni az öreggel!... Csak sejténé!

A vén tudós egyszerre csak kedélyesen Péter lábikrájára ütött az aranyos botjával és mosolyogva szólt:

— Na, fiatal ur, hogy megy az iskolában? Izlik a tanulás?

Péter csak zavart motyogással felelt, de az apja értelmes választ adott helyette:

— Hát valami nagy könyvmoly sose lesz az én kedves Petimből! Ugy látszik, lehetetlen megértetni vele, hogy milyen óriási haszna lehet a tanulásból. Jóformán csak az indiánus történetek érdeklik és — ami bizonyára jobb — az utleírások. Ha nem a labdarugást műveli, akkor Nordenskjöld, Stanley vagy Verne egyik könyve előtt ül...

— Szóval mégis csak tanul valamit! — mondta az öreg Bratsberg és figyelmesen nézett Péterre.



Elgondolkozva jött az öreg és megbottlott a zsinogben. Kevés hijján orra bukott. Kalapja és botja messze röpült.

OSZEK



OSZEK SZÉKELY VÁROSA

— Biz' én jobb szeretném, — vélekedett az apa — hogyha latint vagy számtant tanulna.

— Ugy? — szólta ismét az öreg. — Hát érdeklődöl a nagy utazók iránt? . . . No, ez nem ép a legrosszabb!

Az urak aztán folytatták a beszélgetésüket, ahol előbb elhagyták, amíg haza nem értek. A vén tudós akkor odaszólt Péternek:

— Hallod-e, fiatal barátom, ha olyasmivel szívesen foglalkozol, gyere át hozzám ma délután körülbelül négy óraker. Majd többféle érdekes dolgot mutatok neked. Volt egy testvérem, aki már sok éve halott, ő nagyon sokat utazott és ritka, érdekes tárgyakat gyűjtött messzi országokban. Most azok nálam vannak.

Péter udvariasan köszönetet mondott és az apja elmesélte neki, hogy milyen nagy dolog az, ha az öreg tudós valakinek megmutatja a ritkaságait.

Négy óraker Péter ott állott a Bratsberg-ház kapuja előtt. Anyja gyorsan kijavitotta az uj nadrágot és tiszta gallért adott rája. Jól tudta, hol és hogyan kell csöngetni és különös, zavart érzéssel várta a kapunyitást.

Simensen kisasszony sietett ki és nem valami barátságosan felelt a köszönetre!

— Jó napot!

Péter nagyon kényelmetlenül érezte magát és halkán kérdezte:

— Itthon van Bratsberg ur?

— Igen, csak kerüljön beljebb. Magát várja.

Simensen kisasszony előre ment s Péter bátortalanul követte. Amikor beléptek a tudóshoz, paprikavörös volt és hirtelenében azt szerette volna, hogy ezer mérföldnyire lenne onnan. A kisasszony viselkedéséből jól sejtette, hogy itt, a házban többet tudnak, semmin ő gondolta.

Az öreg Bratsberg nagy karosszékekben ült az íróasztalnál; zsinóros házikabát volt rajta és a fején kis selyemsipka. Hosszuszáru, ezüstkupakos tajtékipából füstölt. A szoba butora mind régi, nagy és roppantul tiszta, fényes volt. Mindenütt, ahol csak egy kis hely volt a fal mentén, magas állványok emelkedtek föl a mennyezetig, telí könyvekkel.

— Jó napot, jó napot, fiatal barátom! — szólta Bratsberg rendkívül szívélyesen.

— Hát csak Simensen kisasszony gyanakodott! — gondolta Péter, miközben az öreg ur fölkelte és elébe nyújtotta a kezét. Péter megfogta és mélyen meghajolt.

— Na, ez kedves tőled, hogy eljöttél. Ül le, kérlek. Mit szólnál egy csésze kávéhoz?

— Kö . . . köszönöm szépen.

Bratsberg ur csöngetett. Simensen kisasszony hozott kávé,

omlós, finom süteménnyel. De mintha kénytelen-kelletlen, akarata ellenére hozná. Mikor aztán kiment, az öreg tudós így szólt:

A mint mondtam, fiatal barátom, volt egy testvérem. Valamivel öregebb nálam s én bizony a legnagyobb mértékben csodáltam. Mert nagy tudományu és fáradhatatlan utazó volt. Később még sokat fogsz tán hallani róla.

Aztán részletesen elmesélte, hogy a fivére, aki ifju korában tengerész volt, mikép lett jeles utazó és fölfedező, amíg Ausztrália belsejében el nem hunyt. Az egyetem és több muzeum gyűjteményét is értékes tárgyakkal gyarapította Amerikából, Mexikóból és különösen Ausztráliából. Öccsének, a tanárnak egész kis muzeumot küldött. De irással nem foglalkozott, nem maradt ideje arra, hogy jegyzeteit nagy könyvben feldolgozza és ezért sokan nem tudják róla, milyen kiváló férfiú volt.

Miközben beszélt a falakról és szekrényekből a legcsodálatosabb tárgyakat szedegette elő: lándzsákat, buzogányokat, bárdokat, sisakokat, cimereket, pajzsokat, furcsa ruhákat, bálványszobrokat és képeket. S amikor elővette az óráját, megnézte és kijelentette, hogy már a csillagdába kell mennie, öt óra mult, — akkor úgy érezte Péter, mintha csunyán fölriasztották volna a legcsudásabb álomból. Ugy mesélt az öreg Bratsberg, hogy egész környezetét, rossz csinyjeit elfeledte és gondolataival mélyen az őserdőkhben, a vad néptörzsek közt, hosszú bolyongásokon, vándorutakon, veszedelmek és harcok közepett volt.

Az öreg Bratsberg mosolygott:

— Érdekel téged, fiatal barátom?

— De mennyire! — szólt hirtelen Péter, olyan izgatottan, hogy majdnem szégyelte magát.

— Akkor vissza kell jönnöd. Még sokkal többet mesélhetek, csak gyere majd el! Szólj egyszer, ha kint a mezőn végeztetek a játékkal, ugy este hét óra tájban, mikor besötétül, nem jöhetnél? Olyankor hazaérkezem és ha nincs jobb dolgod, szívesen látlak.

Péter érezte, hogy égőpirossá lesz az arca. Bratsberg nagyon barátságosan mondta azokat a szavakat s Péter lelkében mégsem volt kétség az iránt, hogy legalább ugyanannyit tud, mint Simensen kisasszony.

— Igazán szépen köszönöm! — mondta egy kis szünet multán. Bratsberg a kezét nyujtotta és elbucsztak. De a küszöbről visszahívta.

Egy valódi indián tomahawkot tartott a kezében.

— Ezt a csatabárdot neked adom, emlékül... a megboldogult bátyámrá, akiről beszélgettünk... és emlékül tőlem is, ha erre valamit adsz.

... Péter lassan ment aztán az utcán, tomahawkjával a hóna alatt. Először mindjárt haza akart menni, de utóbb meggondolta

és a mezőre tartott. A mint odaért, rögtön a barátaihoz, ép a játék közepébe rontott, magasra csóválta a tomahawk-ot és fölkiáltott:

— Ide nézzetek, fiuk, mit kaptam!

Mind köréje sereglettek, valamennyien látni akarták a valódi tomahawk-ot és mind kérdezősködtek. S most Péternek nagyon kényelmetlen volt, hogy elmondja: hol járt, kitől kapta? Ezért úgy adta elő a dolgot, hogy édesapja ajándékozta, aki rég elhalt testvérétől örökölte, attól a bátyjától, aki beutazta az egész világot, harcolt a vadakkal és híres fölfedező is volt. Olyan lebilincselően mesélt a nagybácsról, hogy senki többé nem gondolt a labdázásra.

Különben is alkonyodni kezdett már s a gyermekesapat, mint rendesen, zajongva vonult át a városon. Amikor pedig az öreg Bratsberg házához értek és a legerősebb fiu osztályukban, Brücke Tamás, fölvetette a kérdést, hogy milyen tréfát csináljanak ma az öreggel, — Nielsen Péter így szólalt meg:

— Nem fiuk, az én véleményem szerint hagyjuk békén Bratsberget. Elég sokáig kinoztuk; most találjunk ki mást. Mindig csak ugyanaz — végre is unalmassá válik.

De erre a haragnak egész vihara tört ki. A nagy Tamás kijelentette, hogy Péter biztosan fél és bujjon el az anyja szoknyája mögé. Ajánlotta, hogy ismételjék a tegnapi tréfát a zsineggel.

— Hadd lássuk, — tette hozzá — emlékszik-e az öreg a tegnapi esetre és vigyáz-e?

Az ajánlatot egyhangulag elfogadták s Péter hasztalanul igyekezett a pajtásait visszatartani. Rögtön hozzá is fogtak a zsineg kifeszítéséhez.

Ekkor Péter karonfogta a hosszú Tamást és félrevonta.

— Hallod-e Tomi — szólt halkán, de hevesen — ne csináljátok ma este! Szépen kérlek . . . van rá okom! . . .

Tamás a faképnél akarta hagyni, de Péter még odébb huzta.

— Ha most a fiukat eltávolíthatjuk, akkor . . . akkor hát neked adom ezt!

Elébe tartotta a tomahawkot.

— Megbolondultál, fiu? — kiáltott Tamás.

— Pszt! Egy szót se róla! . . . Nesze! . . .

Bratsberg ezen az estén békében, zavartalanul hazajutott. Amikor belépett, a konyhaajtón bekukucsált:

— Na, kisasszony?

— Csakugyan, békében hagytak ma este! — szólt Simensen kisasszony.

— Látja, látja?

S az öreg tudós furfangosan mosolygott.

*

Pár nappal később a labdázástól félreszólitotta Pétert az erős Tamás.

— Hallod-e, — mondta neki — furcsa jószág ez a tomahawkod! Mára ép a fejem fölött lóbálva mentem az utcán és találkoztam az öreg Bratsberggel. Megszólított és arra kért, hogy mutassam meg a fegyvert. Na jó. És megnézte töviről-hegyire. Tudod, az öreg ért az ilyesmihez, erről ismeretes. Kérdezte: Honnan vetted, fiam? Aszondom: Vásároltam! Ugy-e nem mondhattam egyebet? Az öreg aztán kérdezte: Ugy? Kitől vetted? — Aszondom: Nem szívesen árulom el, csak annyit mondok, egy fiutól. — Erre tovább állott, de még sose láttam olyan furcsán menni. Folyton dörmögött magában.

Péter egyedül tért haza. Alighogy belépett, odaszólt a Kati nénje, hogy az öreg Bratsberg személyesen jött át, kérdezősködött utána és kéreti, hogy menjen át hozzá, mihelyt hazatér.

Péter kiment, de nem Bratsberghez, hanem a hátulsó kertajtón át, le a hidhoz.

Nyolc órakor tért vissza. A család még nem ült az asztalnál; az öreg Bratsberg volt bent a papánál.

Erre megint távozott Péter. A sötét udvaron, majd a kertben járkált föl-alá. Az aggodástól verejtékezni kezdett a homloka és komoran töprengett, hogy mit tegyen. Végre is lábujjhegyen surrant föl a hátsó lépcsőn. Ott ült a Stina szobalány — haragosan, mivelhogy még mindig nem vacsoráztak.

— Stina! — suttopta.

— Mit akarsz? ... Beteg vagy, Péter?

— Pszt! Menj rögtön be a papához és kérjed, hogy jöjjön hátra ide.

— De ...

— Menj rögtön, különben nagy baj lesz!

Stina ment. Nemsokára jött a papa a verandán át. Péter olyan fehéren állt ott, mint a fal, amelyhez támaszkodott.

— Micsoda dolog ez? Azt hiszed, tán, fiam, hogy az apádat bolonddá tarthatod?

— Papa, ó papa! Meg kell mondanod Bratsbergnek, hogy ök... ök megint ki akarták feszíteni az utcán a zsineget... és hogy én Brücke Tamásnak adtam a tomahawkot, a miért megakadályozza. Gyorsan papa, menj be és mondd meg ezt neki, hogy ne tartson engem... ne higgye, hogy én az ajándékot pénzért eladtam!

... Az apa visszavásárolta Tamástól a tomahawkot. Régóta nem örült Tamás annyira. A tomahawkot átküldték az öreg tudós-
nak, aki nemsokára újból Péternek ajándékozta. És aztán még sokszor mesélgetett a kalandos utazásokról.



Laurits a második osztályba járt, még pedig az ugynevezett „angol-szakra“. Erős küzdelme volt az apjával tavaly, a vakáció után, amikor választani kellett, hogy az „anglisták“, vagy „latinisták“ közé lépjen-e. Az apjának véleménye szerint jóformán semmit se ér az olyan ember, aki latint nem tud. Laurits azonban a tengeri kadetiskolába akart jutni s ehhez angol nyelvre volt szükség. A fiu, aki különben derék gyerek volt, akkor annyira sirt és könyörgött, hogy apja végre is így szólt az anyjához:

— Senki se uszhat az árral szemben. Ugy látszik, teljesítenünk kell a Laurits óhaját.

— Bizony! — sóhajtott az anya — épen a bátyámra gondolok. Tudod, hogy Jens megszökött és a tengerre ment, amikor szépszerével nem akarták engedni.

Az apa benézett aztán Lauritsnak a szobájába és odaszólt a fiúnak:

— A mama és én elhatároztuk, hogy Isten nevében legyen meg a te akaratod.

Laurits ujjongott örömeiben... De a bátyja, Mihály ettől a naptól kezdve lenézte és „plebejus“-nak keresztelte el.

Mihály két évvel öregebb volt és a negyedik latinosztályba járt. Épen olyan kicsi, sovány és sápadt volt, amilyen nagy és izmos Laurits.

A viszony a testvérek közt nem a legjobb volt. Mihály nagy furfanggal követett el mindenféle csintalanságot. Becsöngetett idegen kapukon, egy-két ablakot is bevert; az éléskamrából sokszor kicsente a jó falatokat, süteményt, befőttet és más effélet; a lányokkal ingerkedett, csufolózott, hogy sirtak is a méregtől; az atcai járókelőket pedig barackmagokkal dobálta meg a kerítés mögül. Szóval nagyon is pajkos fiu volt. De ha valamin rajtakapták, rendszerint kibujt a büntetés alól. Laurits kapta a verést. Persze nem egészen ártatlanul. Többnyire része volt a csinyekben, de mindig Mihály volt a vezető.

Hogy a viszony kettejük közt nem fordult még rosszabbra,

annak főképp az volt az oka, hogy Laurits mindig elfelejtkezett a bosszuról, amelyet Mihály ellen esküdött. A haragja elpárolgott, ha Mihály kedvesen viselkedett — és nagyon kedves tudott lenni, ha akarta — amikor óraszámra az ágyszélére ült és históriákat mesélt, egész könyvrealót, amit előbb maga olvasott el. Vagy ha az iskolai föladatoknál segített. Laurits akkor minden rosszat elfelejtett, szépen megbékült és Mihály csinyeiből újra meg újra magára vállalta a sulyosabb részt.

Csodálatosképen sose jutott eszébe Lauritsnak, hogy Mihályt egyszer alaposan „eldöngesse“. Könnyen tehette volna, bár ő volt a fiatalabb, de soha meg nem cselekedte.

*

Május havában minden délután nagy fölfordulás volt már az erdőben. Fönt, a grönnebergi várromoknál rablósdit jászottak. A romok tulajdonképp nem is valami régi lovagvárból maradtak ott, csak egy leégett ósdi ház alapfalai voltak; de a fiuk kinevezték várnak. Megszállotta Salvesen Péter és a csapata Salvesen marsallnak hívatta magát. Kamstrup Ottó volt a rablóvezér — „Vasálarc“ álnévvel. Salversen és Kamstrup persze a legerősebb fiuk voltak az osztályban.

Péter marsall és vitézei nagy szorgalommal, kitartással biztos védőhelyet csináltak a romokból. A falakat kijavították, magasabbr emelték. Titkos folyosókat, kis barlangokat és fölvonóhidat is csináltak, sőt újfajtájú hajító-gépet is, amellyel messzire tudták vetni a köveket. Nagyon kellemes volt bent, amikor teát főztek és körülültek a duruzsoló masinát.

De még jobb, mulatságosabb volt az élet odakint a rablók közt. Folyton csatangoltak az erdőben s fölkutatták, megszállták a legrejtettebb bozótokat is. Előörsöket, kémeket menesztettek ki s meglepték az ellenséget, ahogyan csak lehetett. Futóárkokat ástak a vár környékén, faltörő-kosokat csináltak vagy a fához, a lombok közt huzódtak meg és százféle módon próbálták csapdába ejteni az ellenséget.

Este pedig, mielőtt elváltak, a nyílt mezőn csaptak össze. Megfujták a trombitákat és hősiezen összeütköztek. Egy kis ijjlövészet után birokra mentek s általános csata következett, néha azonban csak a két legerősebb vitéz, akit gondosan kiválasztottak, küzdött meg egymással.

A nagy gimnazisták vezették a csatát, akiknek mind a többi engedelmeskedett és hogy a hibákat, a siránkozást meg a többi „gyerekességet“ elkerüljék: kimondták, hogy a kisebb diákokat egyáltalában nem fogadják be maguk közé.

De az első-második osztályosok, sőt az elemisták is egész délután ott rajzoltak azért az erdőben, hogy valamiképp mégis részük



Futóárkokat ástak a vár környékén, faltörő kosokat csináltak.
Ezerféle módon próbálták megejteni az ellenséget.



legyen a harcban. A bozótokban mászkáltak, bujkáltak, mint a kis erdei állatok, gyakran utban voltak s nem egyszer verést is kaptak a lovagoktól, vagy a rablóktól. Alapjában véve nem haragudtak rájuk, hiszen ők voltak a tanúi és bámuló nézői a hőstetteknek. Ők voltak a rajongó közönség, amely a komolyan vett színjátéknak rajongva tapsolt.

Laurits minden délután az erdőben volt. A rabló és a Vasálarc közelében tartózkodott. Kamstrup Ottó volt az ő istenített mintaképe. Fölragyogott a szeme, valahányszor látta és a hangját halotta, amikor a rablóknak parancsokat osztogatott.

Tolakodás nélkül úgy tudta intézni, hogy Kamstrup Ottó észrevette. Megtörtént olykor, hogy egyik-másik rablónak valami kis szolgálatot tehetett; a városba küldték, hogy valami ottfelejtett tárgyat elhozzon s akkor tovasurrant, akár a nyíl. De többet nem tudott elérni. A szabályt gondosan betartották; a szigorú határvonalat, amely az alsóbb osztályosokat elválasztotta a nagydiákoktól, ő se léphette át.

Mihály a lovagok közt volt. Elismerték, hogy nagyon ügyes a nyilak készítésében, az ijjak kijavításában s más ilyen munkában. Salvesen többnyire „testőrszolgálatra“ alkalmazta a várban maga körül.

De Mihály nagyon fontoskodott. Ha este Laurits-szal a szobájába vonult, bírálgatni kezdte a lovagokat és rablókat, sőt még a vezéreket is, mintha ő lett volna az egyetlen, aki a hadvezetést érti. Laurits emiatt sokszor annyira dühös lett, hogy alig tudott magán uralkodni. De ha Mihály az ágyban feküdt és leírta, színesen kifestette, hogyan tervezte, hajtotta volna végre ezt, vagy azt — akkor olyan érdekes volt hallgatni. Majdnem olyan szép, mintha az ember maga is részt venne benne! S akkor elfojtotta haragját, amit a Mihály fontoskodása miatt érzett.

Egy reggel azonban kitört belőle. Nyolc óra volt, együtt mentek az iskolába. Mihály sokféléről beszélt egy ideig, aztán így szólt:

— Kamstrup Ottó egy tökfilkó!

— Tökfilkó? Kams...

Laurits ki se tudta mondani a nevet, annyira fojtogatta torokát a mérgelődés.

— Hiányzik belőle, fiam, minden hadvezéri tehetség.

Laurits egyre dühösebb lett s végre is megvető tekintettel modta:

— Te... te csak irigykedel, mert...

— Irgy vagyok... ő, te *plebejus!* Nem biz' én. De Kamstrup tehetségtelen.

— Hallod-e, ne fecsegy, hallgatni se tudom! — kiáltott Laurits és elrohant, föl az iskolába. Ugy érezte, mindjárt sirva fakad a dühtől.

Szerda volt; a második osztályban német írásbeli, a negyedikben — mellette — latin föladat. Ilyenkor a két terem közt nyitva volt az ajtó és a tanár ur ép az ajtófélfához támaszkodott, hogy mindakét osztályt megfigyelje.

Laurits azon gondolkozott, hogy mit felelhetett volna a bátyjának. Csak ne lett volna annyira mérges; így nem találhatta meg a kellő szavakat!

Ez a nyomoruságos fickó, ez a Misi! Föltolja magát a Kamstrup Ottó birájául és szidja. Csak sejténé Ottó, majd adna neki! Meg is érdemelné . . .

Ebben a pillanatban fölharsant egy éles hang:

— Hozd csak ide azt a cédulát! Rögtön ide vele!

Az irkák fölé hajló fejek hirtelen fölkapódtak, mind a két osztályban. A másodikból nem láthattak semmit, mert a tanár a negyedikben állott és ott kiáltotta:

— Csalsz, te haszontalan fráter?! Gyere ide! Ilyen szemtelen-ség, a szemem láttára! Megtanitalak, te komisz . . .

Pofonok csattogtak gyorsan, egyremásra s rögtön keserves sirás hangzott föl. Laurits fölugrott: Mihály volt, aki a verést kapta!

A tanár ur roppantul szigorú volt és nagyon verte azt, aki szerinte rászolgált. Kiabált és ütött most is mindakét kezével szakadatlanul.

Egyszerre csak hevesen félretolták a helyéről. Közte és a bőgvesíró Mihály közt állott Laurits, fölemelt kézzel, vérvörös arccal és szikrázó szemmel nézett a tanárra.

— Kérem . . . ne merje a testvéremet agyonütni!



Ilyen botrány még sose volt az iskolában. Bent a tanári szobában meg is tárgyalták az igazgató vezetésével. A tanár követelte, hogy Lauritsot azonnal csapják ki az intézetből.

Már előbb megparancsolta Lauritsnak, hogy maradjon hátra az osztályban. Odalent, az udvaron pedig ujjongva adták szájról-szájra, hogy mi történt.

Mihály egyedül állott a kerítésnél. Sokan hozzája mentek és kérdezgettek, de választ nem adott.

Két órakor megjelent az igazgató s azt mondta Lauritsnak, hogy háromig ott maradj.

— Az édesapádra bízom, — tette hozzá — hogy meghatározza: mi történjék veled később!

Nagyon hosszú volt ez az óra kettő és három közt, de végre is letelt. Laurits csöndesen, lassan ment le a lépcsőn. Nem valami jól érezte magát. Az igazgató biztosan értesítette már az apját.

Kint, az iskola kapujánál várta Mihály.

Laurits csodálkozott, de azért tovább ment, anélkül, hogy Mihályra nézett volna, aki melléje szegődött.

— Mit szólt papa? — kérdezte Laurits nagysokára.

— Azt hiszem, verés lesz.

— Semmi más?

— Hát mi legyen még?

— Kicsapnak?

— Ugyan! Bolondság!

— Hát...

— Én... én már kikaptam.

— Igen?

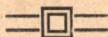
— A csalásért...

Szóltalanul mentek tovább. Aztán Mihály könnyedén odavetette:

— Kamstrup Ottánál meg Salvesen Péternél voltam. Arra... kértek... tiszteltetnek... és mondjam meg... ha kedved van rá, velük játszhatol... Rabló lennél.

— Én?... Velük?... Rendesen?

— Igen, mindig!... A vezérük is lesz... mondták.



Nyárutója is elmúlt; vége lett a gyönyörű ragyogó napoknak. Állandóan esik. Beköszöntött az ősz s így már remélni se lehetett szebb napokat. Estétől reggelig és reggeltől estig szakadatlanul esett az eső. A nagy víztócsákból mindenesetre azt lehetett következtetni, hogy éjszaka is szakadt az eső. Biztosat erről ugyan nem tudhatni, hisz éjszaka mindenki alszik.

Svend is aludt, még pedig a rácsos ágyacskában, amely apa és anya szobájának a sarkában áll mindig. Vagy legalább is addig, amíg felnő, mint János, András, vagy Niels, amikor ő is külön szobába jut. Alapjában véve a külön szoba nagyon kedves dolog lehet. Már csak azért is, mert akkor a hálónadrágot hálóinggel lehet fölcserélni. Ez pedig nagyfontosságú dolog. Mert azt már régen megállapította, hogy a szűk trikóban nem olyan gyors az ember növése, mintha hálóingben aludnék, szabadon nyújtózkodva. Éjszaka pedig nagyon gyorsan nő az ember, annál is inkább, mert hiszen akkor egyéb dolga nincs. Nappal úgy elfoglalják az embert a dolgai és a gondolatai, hogy a növése valóban semmi ideje sem marad.

Szörnyűség, hogyan esik! Az esőcseppek szabályszerű dobólással koppantak az ablaküveghez s szakadatlan csobogással verődtek az utca aszfaltjára, meg a növekvő tócsákba.

És reggel, korán reggel mégis meg kell tennie azt a hosszú utat — hazulról az iskoláig. Valamivel javult ugyan tegnap óta a helyzet, mert holnap már új gummicipőben gázolhatja át az aszfalt tócsáit. De azért marad ok a bosszankodásra bőven: így elsősorban az utálatos esernyő, amelyet egy pillanatra se tehet le a kezéből. Nem a legkönnyebb feladat a szembejövő, vagy az előlhaladó esernyős embereket minduntalan kikerülni, mert hisz a könyvek miatt alig tudja az ember egyenesen tartani az ernyőjét és nehéz az összeütközéseket elkerülni. Persze így a nézdegélésre, az ácsorgásra semmi idő se marad, — jó, ha idejekorán elér az iskolába.

Másodszor, az esernyő olyan „leányos“. Amikor reggel kilenc

órákor — tehát épen egy órával később, mint a nagy diákok — az iskolába ment, mindig láthatta, hogy a leányok, akik ugyanakkor szoktak az iskola felé tartani, egytől-egyig esernyőt hordtak.

A diákok ezzel szemben esőköpenyt viseltek. Többféle esőköpeny van: csinos, divatos, csuklyás körgallér, de azért a csuklya nélkül való is szerfölött célszerű lehet. Az utóbbi feltűnően hasonlít a középkori lovagköpenyekhez. Az ilyen teveszörből, vagy gummi-ból, vagy legalább viaszos vászomból készül. Néhány fiúnak a ruhája olajos szövetű. Ez talán még kellemesebb viselet, mint az esőköpeny, de nem diákhöz illő. A halászegények járnak ilyenben. Nem is kéne eféle szabásu ruha. Nem! Egy gallérra volna szükség, ha mindjárt viaszosvászomból készült is. Valóban nagyszerű dolog lehet a könyveket hátra erősíteni s följéje a gallért. Hiszen a képeskönyvekből meg lehet állapítani, hogy háboru idején, esős időben a katonák is ilyenformán öltözködnek.

Most, a tanév elején nincs remény ajándékra, csak karácsonykor. De egy esőkabát — bármilyen egyszerű volna — bizony jó lenne!

Gummipöket már kapott. Valódi, fénytelen gummipöket. Kissé nagyra voltak ugyan szabva, de annál jobb, mert legalább csoszogva lehet bennük járni s így mindenki okvetlenül észreveszi, hogy van. Először óvatosan lépegetett, jól megemelte a lábát, nehogy csoszogjon. Anya ugyanis nagyon ügyelt rá, hogy a cipő ne legyen túlnagy, mert akkor könnyen tönkremehet a sarka.

Már régóta lefeküdt, de a töprengéstől nem tudott elaludni. Amikor halkán — hogy föl ne ébresszék — apa és anya is bejöttek a hálószobába, s szóttalanul készültek a lefekvésre, hangosan felnevetett:

— Még nem alszom — mondta jókedvűen.

— Óh, te kis haszontalan! — szólt az anya. — Illik az, így rám ijeszteni?

Aztán egy kicsit beszélgetni kezdtek. Mindenféléről szó esett. Később pedig, amikor apa már az ágyban volt, Svend csöndesen megszólalt:

— Anyus!

— Mit akarsz szivecském?

— Csak azt akarom mondani, hogy az esernyő nálunk csöppet se célszerű. Ha csak egy kis szél fuj, mindig megázom az esernyő alatt, mert csak felülről véd.

— A szél szerint kell tartani — szólt közbe apa.

— Igen ám, de a nadrágra akkor se lehet vigyázni. Egy kis esőköpeny mégis jobb volna.

Apa és anya szívből nevettek.

— Jól van, — mondta anya — holnap lesz! Átalakítatom Johanna régi köpenyét. Kitűnő a szövete.

Svend ujjongva fogadta a nagyszerű hirt.

— Igazán megkapom?

— Igen, igen... de most... egy-kettő... aludni.

*

Olyan szerencse volt, hogy ép a házban dolgozott Mari, a szabónő. Másnap kora reggel mértéket vett Svendről s nyomban hozzáfogott a nagy munkához.

— Hihetetlen, mennyivel nagyobbak ezek a fiuk, a leányokkal összehasonlítva, mint az ember gondolná! — szólt a próbánál Mari. — Tessék, a Johanna köpenye majdnem olyan, mintha Svendnek készült volna. Csak a gombokat kell beljebb varrni s az övét kissé feljebb kapcsolni... Egy kicsit rojtos, de az nem baj!

Igaz ugyan, hogy a kabát bokáig ért, meg hogy ujjai kissé hosszúak és bővekek voltak, de Mari azt mondta, hogy az ilyesmit nem kell változtatni.

Svend megnézte magát a tükörben és kissé különösnek találta a köpenyt. De hát sokféle esőköpeny van. Ilyen nincs egy fiúnak se. De esőköpeny ez is!... Csak egyet...

— Te Mari, nem volna jobb egy kicsit megrövidíteni?

— Kis buti! — felelte Mari. — Akkor a lábadszára ázik át!

Igaz, ebben Marinak igazsága van.

Félkilencre elkészült a köpeny s Svend immár esernyő nélkül mehetett az iskolába. Sok kis leányt látott az utcán s mosolyogva nézte, hogyan kinlódnak az esernyőikkel. De mintha a leányok is mosolyogtak volna! Bizonyára csak irigykednek!

Svend ezuttal nagyon sietett. Amennyire csak bírta. A köpeny kissé hosszú volt s így lábai közé verődve, akadályozta a gyors haladásban. A köpeny végig be volt gombolva, a könyvek viaszos vászonba göngyölítve, Svend a régi sportsapkáját tette ma föl s így nyugodtan tűrhetette a szakadó esőt.

Az iskola folyosóján több osztálytársával találkozott. Meg sem látta őket. Bement az osztályba, levetette köpenyét, leült s aztán alig várta az első óra végét, hogy a szünetben lemelessen az udvarra — persze amugy köpenyesen! Végre csöngettek. Az ablakokat kinyitották, hogy a terembe friss levegő jöhessen. Svend kinézett... Már nem esett. A fiuk köpeny nélkül siettek le az udvarra, de Svend — mintha nem vette volna észre az idő változását — magára kanyarította a kabátját és jól begombolta, úgy ment le az udvarra.

— Hé, Svend! Gyere csak ide!

A nagyobb diákok egyik csapatából jött a hívó hang és Svend büszkén sietett oda.

— Pap lett belőled, Svend?

— Főtisztelendő ur?

— Vagy kis leány akarsz lenni? Svend kisasszony?



Maguk közé fogták, ide-oda lökdösték, miközben a gallér mulatságo-
san lebegett a szélben.



A nagy fiuk megfogdosták a köpenyt, fölemelték a gallér szárnyait s megnézték kívül-belül a kabátot.

— Szárnyaid vannak fiu! Dohánybarna angyalszárnyaid! Most repülhetsz is!

Maguk közé fogták, ide-oda lökdösték, miközben a gallér mulatságosan lebegett a szélben.

Csöngettek. A fiuk otthagyták Svendet az udvaron s besiettek az osztályukba.

Svend nem értette a történeteket. Mit is tettek vele a diákok? Bizonyára csak tréfáltak. Ilyesmí gyakran megesett a kisebb fiukkal, ha nem is gonosz szándékkal tettek . . . Szerencsére az osztálytársai közül senki sem látta.

— Miért nem irsz, Svend? — kérdezte szigoruan Jensen tanár ur.

Svend, aki még mindig a történetek fölött gondolkozott, ijedten nyult a tolla után.

A következő szünet előtt szerencsére újra megeredt az eső. Svend ezuttal nem a nagy diákok felé, hanem a kisebbekhez ment. Hirtelen egy csapat másodosztályos fiuhoz ért.

— Jézus Mária! Nézzétek csak! micsoda madárijesztő!

— Szoknya van rajta!

Közrefogták Svendet, kiabáltak s így folyton nagyobb csődület támadt.

— Kisasszony! Pap! Püspök — kiabálták és lökdösni, ráncigálni kezdték Svendet. Szegényke úgy kétségbe volt esve! Eleinte csak szepegett, de aztán hangos sirásra fakadt. De annál jobban mulattak rajta.

— Ne sirj, Svend kisasszony! Csipkés a gallérja! És micsoda ujjak!

Olyan lármát csaptak, hogy a felügyelő tanárt is figyelmessé tették. Svenningen tanár ur a csoporthoz sietett.

— Mi történt? — kérdezte.

A fiuk oszladozni kezdtek és Svend egyedül maradt . . . sirva huzódott meg a falnál.

— Miért sirsz fiam? — kérdezte Svenningen.

— Kisasszony! — szólt hátulról valaki.

— Hallgassatok, kamaszok! Mond, Svend, mi történt?

Svend a falhoz támaszkodva, magához szoritotta gallérját s tovább sirt.

— A köpeny miatt nevettek ki? Ne törődj vele, fiam, mert csak az irigység szól belőlük. Hisz nagyszerüen festesz benne. Irigyek is lehetnek rá . . . Gondolj csak a bibliára, József testvéreire. Amikor Jákob Józsefnek egy hosszú köpenyt adott, mert őt leginkább szerette, az ő testvérei is irigykedtek és dühöngtek. Ne sirj hát! . . . Takarodjatok innen!

Névetve széledtek el a fiuk.

— Svenningen tanár ur mindig olyan tréfás — mondta az egyik.

A szünet hátralevő részén nem bántották Svendet. De tizenkét órakor, amikor a kisebb diákok hazamehettek, újra szünet volt s a nagyobbak ott álltak már az udvaron. Nem lehetett őket elkerülni.

— József köpenye! József köpenye! — kiáltották mindenfelől.

Sáros rögöket dobtak utána, néhányan pedig megráncigálták a gallért.

Amikor ki akart lépni a kapun, megbotlott és egy kis pocsolóba esett. A könyvei kipotyogtak a vászontakaróból s bemocskolódtak, megáztak. Ő megütötte magát és sáros lett. Zokogni kezdett s amíg összeszedte könyveit, letörülte ruhájáról a sarat, ugyancsak hullottak a könnyei... De mégis sokkal jobban érezte magát most, mint odabent a gunyolódók között.

Futva ment hazafelé. Utközben újra találkozott a leányokkal, akik megint mosolyogtak. Most már őszintén irigyelte őket az esernyőkért. Ezek mégis csak jobbak, mint a — József köpenyege.

... Másnap reggel akkor ébredt fel Svend, amikor az óra hatot ütött... Álmában nagyon megizzadt... Körülnézett. Mélységes csend volt... Apa, anya józúen aludtak. Svend meg arra gondolt, hogy mit is álmódott az éjszaka. Rémes volt!

Tegnap délután hiába küldözték a friss levegőre, otthon maradt s előszedte a bibliát, hogy elolvassa azt a részt, amelyik Józsefről és a testvéreiről, meg — a köpenyegéről szól.

És éjjel azt álmódta, hogy a diákok az iskola udvarán levő kutba dobták. Elvették a köpenyét és megmártották abban a nagy fazékban, amelyben anya éppen tegnap lekvárt főzött. Aztán elvitték a köpenyt hozzájuk s apának, meg anyának azt mondták, hogy Svendet vadállatok marcangolták szét. Ezalatt ő az iskola udvarán levő kutból minden áron ki szeretett volna jönni, de nem tudott.

Hál, Istennek csak álm volt.

E pillanatban zuhogni kezdett odakint az eső. Három óra mulva újra az iskolába kell mennie, abban az átkozott József-köpenyben. Svend hirtelen elhatározással, de szerfölött óvatosan kimászott rácsos ágyából. Nesztelenül szökött ki s az előszobába ment. A szürkületben leakasztotta a köpenyt, kivitte az üveges verandára s ott felvette. Brr! A köpeny hideg volt s még nedves.

Megnézte magát a tükörben. Borzasztó, milyen hosszú! Megjelölte térdmagasságban, levetette, kiterítette a földre és a varrógépen talált ollóval levágott belőle két arasznyit. A levágott darabot bedobta a szekrénybe s néhány pillanat mulva már újra az ágyában feküdt.

Mint aki dolgát jól végezte, nyugodtan elaludt s csak akkor

ébredt föl, mikor reggelizni hívták. Nagyon éhes volt... és olyan boldog! Most rendes esőköpenye lesz; vagy legalább is kabát és nem szoknya. Még csak a rojtos szélű ujjak és a csipkés gallér bántották, de azt megcsináltatja később Marival.

Reggeli után Svend elbucszott, kiment az előszobába s felvette a köpenyt.

Szörnyőség! Teljesen elszabta! Hullámosan vágta le a végét s egy helyen, éppen a háta közepénél, olyan magasra tévedt az olló, hogy nagy darabot vágott ki. Pedig úgy vigyázott!

Az esőköpeny egészen tönkre volt téve. Abban többé nem lehetett kimenni az utcára.

Halálos félelemben vetette le a köpenyt s bedugta a szekrénybe. Aztán elővette az esernyőt s kifelé indult.

— Svend! Svend! Hát miért nem veszed fel a köpenyt? — kiáltott utána az édesanyja.

— Nem fuj a szél, s a köpeny csak akkor kell, ha szeles időben esik. Most jó az esernyő is.

— Vedd csak föl!

— Nem lenne jobb, ha egy kicsit kimélném?

— De hol van? Gyere csak ide!

Átkutatták az előszoba fogasait, de a köpeny nem volt sehol. Svend hirtelen keserves könnyekre fakadt, azután reszketve ment a szekrényhez s kivette a köpenyt.

— Az Istenért, Svend! Mit csináltál ezzel a drága köpennyel. Te tetted így tönkre?

Svend keservesen sirt, az anya kétségbe volt esve s most apa is kijött az előszobába.

— Mi történt? — kérdezte.

— Nézd csak, — mondta anya — tönkretette az új köpenyt és megmutatta a siralmas állapotban lévő ruhadarabot.

— Mit csináltál? — kérdezte Svendtől az édesapja.

Svend kétségbeesetten kezdett bömbölni. Most már nem nemekülhet a veréstől.

— Ne sirj, hanem felelj. Miért tetted ezt?

— Mert... mert... tu—ul—hosszu volt... Igen, mi—i—nd azt — azt mo—on—dották.

— Kik mondták?

— A fi—i—uk és és azt is mon—on—dották, hogy olyan, mint egy — egy nő—i alsó—ó—szok—nya, mert roj—roj—tos...

— Mint egy alsószoknya?

— I—i—igen és azt is mon—on—dották, hogy olyan, mint egy... egy... brü—hü—hü.

— Mit mondtak?

— Hogy olyan mint Jó—jó—józsef—köpenyege...

Apa elfordult. Intett anyának s mindketten bementek a szobába. Néhány perc múlva apa utrakészen jött vissza.

— Vedd fiam az esernyőt, elkisérhetsz az irodáig.

Az utcán apa megfogta Svend kezét s komoly hangon szólt hozzá:

— Ne törődj azzal, amit az ostobák beszélnek. Ha csintalan fiuk bántanak, verd meg őket.

— I-igen, de na-nagy fiuk voltak.

Még mindig szepegett, pedig lehet, hogy ezuttal még sem kap ki.

Johnston ruhásboltja előtt apa hirtelen megállott.

— Gyere fiam!

Beléptek a boltba. Odabent posztó- és gummiszag volt.

— A kis fiam részére kérek egy csinos, finom esőköpenyt — mondta apa.

Johnston segéde fürgén szaladt föl egy létrán s egész csomó divatos esőköpennyel tért vissza. Svend nyolcat is felpróbált közülük. Volt itt mindenféle szabásu. Szövetből és gummiból, körgallér és olajos-kabát bőven. A nyolcadik, a mit felpróbált, körgallér volt, hátul csuklyával.

— Ugy látom, ez jól áll — mondta apa.

— Mintha csak ráöntötték volna — vélte a segéd.

— Hát akkor megveszem. Ki is fizette nyomban, aztán megkérdezte:

— Meg vagy elégedve, Svend?

— Óh, istenem . . .

Svend nem tudta folytatni, érezte, hogy a toroka összeszorul s hogy ujjongani szeretne örömeiben. Megfogta az édesapja kezét s hálásan megcsókolta.

— Most aztán siess, mert különben elkésel. Az esernyőt itt hagyhatod, majd visszafelé jövet is hazaviheted . . .



Valami baj történt. A fiu észrevette, amikor az iskolából hazatért s valami különös nyomást érzett a mellében. Apja mindig olyan furcsa, kutató tekintettel nézett rá, anyja pedig bánatosan ült a karosszékekben és titokban sokszor rajta felejtette a szemét az étkezésnél.

A szüleinek ez a különös viselkedése okozta, hogy a játékra se gondolt, pedig odakint remek időjárás volt a hólabdák röpködtek a levegőben, a gyerekek vidáman kergetőztek, várat építettek és nagy-szerű csatákat vívtak. De ő nem rohant ki velük, ha az iskolai csengő délután a szabadságot hirdette. Hátra maradt és lassan megdélve töprengett afölött, hogy mi történhetett.

Valami rossz fát tett a tüzre, az bizonyos. Talán megudta az apja, hogy Vollert péknél ő törte be az ablakot? Vagy a főjegyző ur elmondta volna, hogy ő annyira elverte a fiát? Csak az volt a csodálatos, hogy olyan sokáig várt apja a nádpálcával, pedig más-kor bizony nem szokott habozni.

De hát a töprengés nem használt. Miért is aggódjék előre a verés miatt, ha olyan gyönyörű az idő odakint? A spanyolnádat megkapja, akár fél tőle, akár nem. Most különben elég más dolga is van a papának: a hajóját, „Ellidá“-t készíti elő az idei Jeges-tengeri utra.

A jégkéreg már olvadozni kezdett az „Ellida“ körül és buzgón takarították el a havat födelzetéről. Aztán új vitorlával szerelték föl és Kriszten hajós a két új szigonyossal nagy munkában volt.

Axel hamar megszerette az egyik szigonyost, mert csöppet se kérette magát, amikor a fiu a hajóra kíváncszott. Bejárta vele a födelzetet, a kajütöket s megengedte, hogy segítsen a festésnél. A hajó nemsokára csinosan, tisztán állott nagy, fehérre mázolt csónakjaival, amelyek ragyogtak a napfényben.

Az apjának sok dolga akadt most Aalhus konzul irodájában

a szerződésekkel, a pénzzel és az élelem beszerzésével. Az alatt folyton a vasárnapi, fekete ruhájában járt és nagyon komoly volt.

Annál vigabb élet folyt a hajón, ahol úgy bántak Axellal, mint a többi felnőtt emberrel. Míg a kirakott hordók, a kifeszített vitorlák és az árbocok közt sürgölődött és mindenről kérdezősködött, addig nem bántotta a gond. De alighogy a partra visszatért, elfogta a gyötrő félelem, mert otthon egyre furesában néztek rája a szülők.

Amikor egy este halkán átment a folyosón, hallotta, amikor anyja így szólt a szobában:

— Igen, igen, édes uram, a fiuval azt kell tenned, a mit jónak látsz.

— Na, most jön a nádpálca! — gondolta Axel. De nem, a spyolnád elmaradt, sőt az asztalnál még barátságosabb volt az apja, mint rendszerint, csak az anyja sóhajtozott. S amikor apja összehette izmos kezeit s elmondta az asztali imát, édesanyja hangosan, reszkető hangon mondta rá az Ámen-t. Szomoruan szedte le az asztalt, míg az apja pipájára gyujtott s aztán így szólt:

— No, Axel, mi ujság az iskolában? Hogy vagyunk a tanulóssal?

— Köszönöm, jól.

— Volna rá kedved, hogy egy ideig *ne* menj az iskolába?

Axel zavartan nevetett.

— Hát fiam, az anyád és én elhatároztuk, hogy velem jössz a Jeges-tengerre és odafönt nincs iskola.

Eltartott egy ideig, amig végre Axel megértette, hogy tulajdonképen miről van szó, de aztán nagy ujjongással borult a szülei nyakába. A hálája és boldogsága nem ismert határt.

*

A következő napok a legszebbek voltak, amiket Axel megért. Az „Ellida“ földézetén már egészen maguk közé valónak tekintették és a városban büszkén, a pajtásaitól irigyelten járkált. Este összegyültek a sarkon, Vollert pék háza előtt s Axel elmesélte, hogy az édesapjától egy puskát kapott, hogy vele alszik a kajütben, de egyébként rendes matrózszolgálatot végez. Prémes sapkájával, új izlandi bundájában és vízhatlan eszizmáiban úgy ment el tőlük, — himbálózó lépésekkel — mint egy igazi „tengeri medve“ és nagyon fontos személyiségnek kezdte magát érezni.

Végre eljött a várvavárt nap, amelynek estéjén az „Ellida“ fölszedte horgonyát.

Előbb még szüleiivel együtt a templomba ment. A pap nagyon szép beszédet mondott és Axelnek feltűnt, hogy csaknem minden szava úgy illett rája az elutazásra, a veszedelmekre, amelyek a

távolban várhatják őket. Ma először vette észre, hogy a lelkész imájában megemlékezett a távoli vizeken időző tengerészekről.

Az első hét kellemetlen volt. A szomorú, ködös időben erősen hullámzott a tenger, a poharak és tányérok csörömpöltek, töredeztek is. Axel pedig az ágyban feküdt és bizony sokszor jajgatott. Aztán kijutottak egészen a nyílt tengerre, mindig messzibb északra. A levegő hűvös és tiszta volt, a hajó már nem ingadozott annyira és a tengeri betegség elmúlt. Pár nap múlva a Spitzbergák cikkcakkos partvidékére értek s kezdődött a vadászat.

A part mentén nagy tömegekben látszott a zajló jég, amelyet lassan hajtott tovább az alsó vízáram. Főkek és rozmárok heverésztek a jégtáblákon.

Reggelenként lebocsátották a vadász-csónakokat és bátran keresztültörtek a zajló jégen, a kormányos parancsszavaira figyelvén. Miközben a legények fárasztó evezéssel küzdöttek, a kormányos a csónak orráról kémlelte egy messzilátón a jégtáblán feltűnedező állatokat, amelyek néha nagy csoportokban jelentek meg.

Egész napon át ropogtak a puskák a sivár csöndben és csak este tértek vissza a hajóra, csónakjukon vagy a tengerben vonszolva maguk után a zsákmányt. Kitűnő fogást csináltak és az apa nagyon jókedvű volt. Vidám élet folyt a hajón, kivált a legénységi szobában, amelynek kályhája kellemes meleget árasztott. Hilmár pedig mindenféle történeteket mesélt el. A hajó gazdája is gyakran közéjük ült és külön erős grogot csináltatott, ami bizony jól esett a dermesztő hidegben végzett munka után: a vízbe való csapkodásnál, a jégzajlásban való küzdésnél, felrepedezett a bőr is kezükön és görcs állott beléje.

Milyen kedves és jó az apa! Megengedte Axelnak, hogy addig maradhasson fenn, míg a többiek. Reggeltől-estig szorgalmasan dolgozott a fiú és ha néha szenvedett a hidegtől, vagy roppantul elfáradt az evezésben, annál jobbnak ígérkezett az est, ami új bátorságra hangolta. Összeharapta a fogait, nem egyszer a sirást is el kellett fojtania, de az igen nehéz órák csakhamar elmúltak. Erős lett, mint egy medve és elismerték róla, hogy ügyes lövő, bátor vadász is lett belőle.

Lent a kajütben alig beszélt; szívesebben hallgatott, főképp ha Hilmár amerikai és ausztráliai kalandos élményeiről mesélt. A legszebb volt azonban, mikor maga az apja beszélt el északtengeri kalandjait. Akkor büszke volt az apjára és titokban önmagát látta, mint az „Ellida” kapitányát. De nem is tudott senki olyan érdekesen mesélni, mint az ő apja.

Valamikor Foyt Svannel, a híres norvég cethalásszal együtt utazott és ebből az időből sok érdekes történetet mondott el. A többi közt egy svéd emberrel küldte ki őt Foyt a partra, hogy valamit elhozzanak, mert ott felejtették. Csak egy régi, rozsdás puska volt

náluk, egyetlen tölténnyel. A jégen át vonultak ki a partra s egy kis szánkót húztak maguk után, amikor egyszerre óriási jegesmedve termett előttük. A jegesmedve általában nem rosszindulatu az emberrel szemben, s ha nem ingerelik, nyugton marad. Így nem is kellett volna egyebet tenniök, mint — elszaladni, amilyen gyorsan csak lehet. De az apa fölkapta a mordályt és elsütötte. A medve dühösen rájuk rontott, de a golyó szerencsére jól talál és a vadállat összerogyott, mielőtt nagyobb baj történt volna. Fölrakták a szánkóra s vigan loholtak vissza a hajóhoz. Amikor Foy meghallotta, hogy milyen kalandjuk volt, megdöbbenve szólt:

— Micsoda vakmerőség! Hát nem tudják, mekkora veszély fenyegette magukat? Mit tehettek volna, ha a vén mordály fölmondja a szolgálatot?

— Én nem féltém, — felelt az apa — hisz a svédre még a jegesmedve is haragszik és biztosan őt tépte volna szét.

A legények nagyott nevettek, de Axel eleinte nem értette a vigáguk okát. Csak később tudta meg, hogy a norvégek régóta gyűlölik a svédeket, akár csak 1848-ban és azóta is a magyarok az osztrákokat. Már szét is vált Norvégia Svédországtól és külön, önálló állammá lett . . .

Máskor egy angol tudóst vittek apáék magukkal. A hosszú, sovány ember nagyon elégedetlen volt, mivel jegesmedve nem került eléjük. Az apa megígérte, hogy előcsalja a fehér mackót. Egyedül voltak ép a hajón, mert a többiek ép kirándulást tettek pár napra. Az apa derekasan befütött és a kemencét bekente hájjal, amelynek büze messzire elhatott. Aztán felkapaszkodtak az árbocokosárra és körülnéztek. A medve roppantul szereti az ilyen zsiradékot és ha a szél elviszi a szagát, ez a legjobb csalogató. Nemsokára jött is egy hatalmas állat. Nyomban leszálltak az árbocokosárból és előszedték a puskáikat. Óvatosan mentek ki a jégmezőre s az angol csakhamar elsütötte fegyverét. A medve szétvetette négy lábát, mire odasiettek. De akkor kiderült, hogy a golyó nem ütött rajta halálos sebet, mert az állat felugrott és az angolra támadt. Erre az apa közbeugrott és eldurant a fegyvere. A medve visszatántorodott, úgy hogy az angolnak ideje maradt a hátrálásra; az apa pedig előrántotta hosszú kését s a medvéhez rohant. Azt hitte, elég lesz a két golyó, de a szívós állat újra felemelkedett és ezután futásnak eredtek. A medvé utánuk, — ordítva a dühtől és fájdalomtól. Borzasztó hajsza volt! Súlyos csizmáikban roppantul nehezükre esett a szaladás, amint egyik jégtábláról a másikra ugráltak át. A medve majdnem utólérte már őket, amikor az apa alatt egyszer csak beszakadt a jég. Válláig a hideg vízben volt és iszonyuan küzködött. Soha nem volt még ilyen rémes állapotban. Az állat nagy mancsa már a vállára nehezedett s az apa érezte nyakán a forró leheletét. Szédült és el is vesztette az eszméletét . . .



Egyszerre csak beszakadt a jég. Válláig a hideg vízben volt és iszonyuan küzdött. Soha nem volt még ilyen rémes állapotban.



OSAK

Csak akkor tért magához, amikor fent, a jégen feküdt. Az angol fölébe hajolt, hóval-vizzel dörzsölte és a fejét egy — medve testére fektette. A vadállatot ugyanis abban a pillanatban, amikor az apának nyakába akart harapni, mellén érte az angol golyója, kioltotta életét és most úgy feküdt ott, mint valami óriási fehér párna. Sokáig beteg volt az apa ezután, — amig csak haza nem került. Majdnem szétroncsolt kezén hosszú forradás látszott, amely örökre emlékeztette a kalandra.



OSZK

Augusztus elején beszorult az „Ellida“ a sziklás part és a hatalmas jégtaflák közé. Mintha csak szilárd szárazföld vette volna körül a hajót. Pár mértföldnyire a szirtek mentén nyílt viz volt, amelyben hasztalanul evezgettek, rendes fogást nem tudtak csinálni. A tétlenség legnagyobb ellensége a Jeges-tenger hajósainak, mert fölidézi a jégvilág borzasztó kísértetét, a skorbutot, amely pusztító, halálos betegség.

A nyomott hangulat egyszerre megszűnt, amikor két ember azzal tért vissza a szárazföldről, hogy nagy rénszarvas-csordát — körülbelül háromszáz darabot — láttak sziklák mögött. A Spitzbergákon tudniillik sok rénszarvas van, amelyek különös életet folytatnak. Télen, a négyhónapos koromsötét éjszakában, amelyet egyetlen napsugár sem világít meg, ezek a szegény állatok egyáltalán nem jutnak eledelhez, mert óriási hótömeg borít mindent. Lesoványodnak annyira, hogy élő csontvázaknak látszanak. Fáradtan és nyomoruságosan ödöngenek a kietlen lapályon; csak némi hóval, jéggel oltják a szomjuságukat. De ha megjön a nap s véle a nyár, ha így olvadozni kezd a roppant hótömeg, akkor új életre támadnak a rénszarvasok. Az éhségadta nagy kitartással és erőfeszítéssel leásnak, vájnak a hó alatt frissen növvő moháig és ebből nyolc hónapon át kitünően megélnek. Husuk ebben az időben oly porhanyóssá és jóízűvé lesz, hogy a legfinomabb inyencségek közé sorozható. A bőrük is eléggé értékes, tehát a rénszarvas-vadászat szépen kifizetődik . . .

Másnap az egész legénység kivonult a partra. Négy csoportra oszlott, azzal a figyelmeztetéssel, hogy csöndesen, a legnagyobb óvatossággal veszik körül az állatokat, mert a rénszarvasnak ép oly finom a szaglása, amily gyors a lába. Messzi fönt látták is már a „vándorló erdőt“, ágbogas agancsaival. Lassan közeledtek feléje. Axel és Hilmar együtt surrantak, csuhtak nagy fáradsággal szikláról-sziklára, miközben folyton szemük előtt tartották a csordát. Ez nyugodtan, gondtalanul viselkedett; a fiatalja meg sutája a közepe, a bakja pedig — mintegy védelmül — a csorda szélein.

Hirtelen — akárcsak adott jelre — fölemelkedtek az agancsok, megszűnt a legelés . . . megérezték a veszedelmet. Aztán vilámgyorsan száguldani kezdtek kelet felé, majd egyszerre megálltak és kémlelődtek. Ott várt Axel és a szakács. Az állatok nyomban visszafordultak — nyugatnak, ahol a kormányos meg az egyik matróz állta útjukat. Eldördült egy lövés, találás nélkül és a csorda széleseben robogott Hilmar és Axel felé. Elül egy karcsu himszarvas, vadul hátraszegett agancscsal s aggódón figyelő szemmel. Axel szíve hangosan dobogott, amikor a vad, toporzékoló állatok ép feléje közeledtek. Remegett is a keze, amint a puskáját fölemelte és a bakra célzott.

Messzire vágatott már a csorda, midőn a fegyver füstje eloszlott, — de a bak holtan feküdt vagy száz lépésnyire. A vadászok odasiettek, de aztán folytatták a hajszát késő estig. A rénszarvasok rémülten száguldoztak és több vezetőjüket elvesztették, amig végre kijutottak a körbevevő kelepcéből. Éjfélkor hagyták abba a vadászatot és huszonöt rénszarvas vére festette meg a havat.

Másnap az egész személyzet csónakokba ült, hogy elszállítsa a zsákmányt. Axel olyan mély álomba merült, hogy apja nem keltette föl; hadd pihenje ki az előző nap fáradalmait. Amikor végre déltájban fölébredt, észrevette, hogy egyedül maradt a hajón. A csónakok hiányzása magyarázatul szolgált neki; csak egy kis „lélekvesztő“ volt még ott s benne az élelmiszeres láda, kenyérrrel, vajjal, pár üveg ivóvízzel.

A fiu járkált egy kicsit a földézetten, majd fölmászott az árbockosárba. Alatta, amennyire csak ellátott, a végtelen jégmező terült el. Egyetlen élőlény, egyetlen hang se, legföljebb valami gyöngé sóhajféle . . . amint a jégtömbök lent az alsó vizáramban egymáshoz sodródtak. A parton élesen váltak el a fekete sziklák a vakító fehérségű hótakarótól. Ünnepies csend volt köröskörül.

Édesanyjára gondolt Axel, meg a jó meleg otthonra, a kényelmes ágyra. Ha többé nem láthatná viszont! . . . Furcsa gondolatok lámadtak benne aztán. Ugy tetszett neki, hogy ez a nyomasztó csönd, ez a végtelen egyedüllét valami titokzatos, óriási szörnyeteggé nő, amely ránehezedik és nem engedi őt sehová menekülni...

Hirtelen fölriadt: különös erős zaj ütötte meg fülét. Ijedten nézett le az árbockosárból. Közvetlenül a hajó mellett egy óriási rozmár próbált nehéz, formátlan testével egy nagy jégtáblára följutni. Hosszu kinlódás árán sikerült rákapaszkodnia és akkor szuszogott, pöfögött, mint valami gőzmasina. Csunya ábrázatát, amelyből a két nagy, lekonyuló agyar villogott elő, a hajó felé fordította s úgy nézett, mint a Jegestenger hatalmas uralkodója, aki kérdezni akarja: mit keresnek itt az emberek az ő hajójukkal?

Axel óvatosan lekuszott és a fegyverét hozta elő. Gondos cél-

zás után rásütötte a rozmárra... Bizonyára talált, mert a nagy bestia oldalvást fordulva, félig a vízben feküdt s a jégtábla vöröslött. Elhatározta, hogy biztosítja a zsákmányt és gyorsan leoldotta a kis csónakot, amelyen odavezett a rozmárhoz. De mihelyt a jégtábla széléhez ért, egészen megfordult az állat és a vízbe merült. Láta, hogy merre uszik és azt gondolta magában, hogy nemsokára vége lesz, mert sok vért veszthetett. Utána evezett és rövid idő múlva, egy szirtfoknál fölbukkant a rozmár. Majd újra eltűnt, de Axel nem tágitott a nyomából. Nagynehezen keresztül tört az uszó jégtáblák közt s elérte a bestiát, amely akkor már egy táblán feküdt.

Roppant fáradsággal járt a csónakba való átvitele. Sok sikertelen kísérlet után a jégár zajlásának segítségével tudta csak átcsusztatni a rozmárt. Most elhatározta, hogy visszatér a hajóhoz, amelyet nem láthatott a sziklafoktól.

De borzasztóan megrémült, amikor észrevette, hogy a jég lassanként egészen körülzárta és úgy közbe ékelte a csónakot, hogy moccani se tudott. Kiugrott belőle és egyik jégtábláról a másikra ugorva, próbált partot érni. Hasztalanul. A szélső jégtábla és a part közt széles területen ott volt — a tenger.

Már gondolkozni se tudott és a rémület megbénította tagjait. Kétségbeesve kiáltotta:

— Apám! Apám!

Aztán zokogva omlott vissza a csónak deszkájára. Könnyek közt aludt el aztán a kimerültségtől. Mire fölébredt, a csónakot messzire hajtotta már a jégár. A nap mélyre szállott, a part eltávolodott, körvonalai is alig látszóttak s az „Ellidá“-nak hire hamva se volt.

Egyszerre átértette borzalmas helyzetét; a jég megbomlott, míg ő aludt és ez az esemény, amelyet oly nehezen vártak már a hajón, számára a halált jelentette. Most szédítő gyorsasággal haladt a vad, nyílt tengerbe; nem sokáig tarthatott az élete...

Nem sirt, de a veriték csurgott sapkája alól. Éhes lett, de nem nyult az eledelhez, hanem összekulesolta a kezeit és hosszasan imádkozott, amint még soha.

Csak aztán vette elő a vizesüveget, majd egy darab kenyeret fogyasztott el. Rövid pihenő után újabb kísérletet tett, az evezőt megmarkolta és ugyancsak munkához látott. Csak később vette észre, hogy erőlködésében véresre harapta az ajkát.

Fogalma se volt róla, meddig tartott ez az erőlködés. Közben, ha belefáradt, elnyomta az álom s valahányszor fölébredt, metsző fájdalmat érzett minden tagjában. Aztán egy észrevétlen jégdarabtól eltört az egyik evező... Szétfoslott a reménysége.

Az „Ellida“ legénysége pedig ezalatt visszatért a partról. Dél felé érkeztek haza a rénszarvasokkal s az apa nagy megdöbbenéssel



Éhes lett, de nem nyult eledelhez, hanem összekulcsolta kezeit és
hosszan imádkozott, amint még soha.



OSK

tapasztalta, hogy Axel nincs a hajón. Észrevette, hogy a kis csónak hiányzik. Eléjük evezett? De hisz akkor találkozniok kellett volna!

Elhatározta, hogy pár óráig vár. Közben hiába vizsgálódtak az árbockosárból. Aztán megbeszélte az embereivel, hogy csoportba osztva, Axelnek a kutatására indulnak.

Amikor a sziklafokot meg akarták kerülni, a szigonyosok egyike fölfedezte a lelőtt rozmár vérnymait. Tehát itt járt Axel. Hosszu ideig keresték mindenfelé, de végre is fáradtan, komoran vissza kellett térniök az „Ellidá“-ra.

Másnap ép oly eredménytelennek bizonyult a kutatás. Tudhatták már, hogy a szegény fiu holtan fekszik valahol, vagy a zajló jégtömeg sodorja a nyílt tengerbe. Az apának nem volt nyugta; fölszedték a horgonyt és délre vitorláztak, a hazájuk felé...

Axel erőtlenül feküdt a csónakon. Lázálmok gyötörték, elvesztette az eszméletét s összefüggéstelen szavakat kiabált.

Aztán egy magastermetű férfi állott eléje s amikor a szemét kinyitotta, valamit kérdezett. Johnson volt, csakugyan Johnson kormányos, aki lassanként megértette vele, hogy őt véletlenül találták meg az uszó jéghegyek közt, ahol teljes nyolc napon át sodródott a fiu. Johnson épen hazatérőben volt s remélte, hogy egy hét múlva elérkezik otthonába.

Csöndesen feküdt Axel és nem is kelt föl hazáig. Johnson sok érdekes könyvet adott neki s így az idő gyorsabban telt, mult.

Végre befutott a hajó a jól ismert kikötőbe. Axel egyedül ment haza. Nem lehet azt leírni, hogy milyen örömmel fogadta az édesanyja. De aztán közösen aggódni kezdtek az apáért. Mert az „Ellida“ még nem tért vissza és a Spitzbergák tájáról megérkezettek közül senki sem látta.

Tizennégy hosszú nap telt el kinos várakozásban. Axel és az édesanyja mindennap ott állottak a kikötő hidján, jóformán reggeltől estig.

Végre egy esős délután befordult az „Ellida“ is a kikötőbe. Axelék hazasiettek, mert az anyja félt a hirtelen viszontlátástól s azt óhajtotta, hogy óvatosan készítsék elő reája az apát.

Soha boldogabb érzés nem töltötte be szívüket, mint abban a percben, amikor az apa átölelhette végre nejét és egyetlen fiát. Lehajtotta a fejét Axelre és a fiu először látta apját — sirni.

Az anya pedig még valamit látott — és szívére nyomott kézzel csak annyit mondott az apának:

— Szent Isten... a halántékaidnál... megöszültél. Egészen fehér lett a hajad.

— Baj is az! — felelt az edzett tengerész csöndesen. —Az a fő, hogy együtt lehetünk végre...





TARTALOM:

ELSŐ RÉSZ:

	Lap
Józsika utazásai	3
A csirkefogó ..	11
A vár titka	22

MÁSODIK RÉSZ:

A kis gonosztevő	27
A szki-verseny hőse.....	44
A vén tudós	56
Rablósvé	65
József köpenyege	72
A halál torkában	81
Az utolsó kaland	88

OSZK



Országos Magyar Könyvtár





